بازخوانی مواجهه راهبردی شبکه‌های فارسی زبان با نظریه مقاومت

(با تأکید بر شبکه‌های بی‌بی‌سی فارسی و من و تو)

محمد جلیلی[1] و مسعود معینی پور[2]

پذیرش شده در فصلنامه علمی - پژوهشی علوم سیاسی، دوره ۲۳، شماره ۹۲ اسفندماه ۱۳۹۹

چکیده:

از جمله کاربست‌های دانش سیاست بین‌الملل، تبیین چگونگی مواجهه میان قدرت‌ها در نظام بین‌الملل است. طیف گسترده نظریه‌هایی که به چگونگی استفاده از فرهنگ به مثابه یک متغیر اثرگذار در این مواجهه پرداخته‌اند ـ از نظریه هژمونی گرامشی تا نظریه‌های پسااستعماری، قدرت نرم و... ـ ادبیات نظری متقن و قابل ملاحظه‌ای را تولید کرده‌اند. با ظهور مفهوم و نظریه مقاومت در جهان اسلام ـ به مثابه یک متغیرِ اصالتا فرهنگی که از ابعاد نظامی، اقتصادی و... نیز برخوردار است ـ نظام مسائلی حول محور آن در روابط بین‌الملل بوجود آمده که از جمله مهمترین آنها، رقابت میان بازیگران در دو سوی این مفهوم است. در پژوهش حاضر به این مسئله پرداخته می‌شود که رسانه‌ها (دیپلماسی رسانه‌ای) ـ در دو سوی تضعیف و تقویت ـ چگونه می‌توانند بر کامیابی یا ناکامی متغیر مقاومت در نظام بین‌الملل تاثیر نهند؟ بدین منظور دو رسانه فارسی زبان بی‌بی‌سی فارسی (رسانه دولتی) و شبکه من و تو (رسانه خصوصی) انتخاب شده و با استخراج متغیرهای موثر از منظر این رسانه‌ها در بعد مقاومت، فرایند کنگشری آنها در جهت تضعیف نظریه مقاومت در جمهوری اسلامی ایران مورد تبیین قرار می‌گیرد. داده‌های تحلیلی از میان مضامین محتوایی ۱۲۵ گزارش خبری و برنامه تولیدی از این دو شبکه در بازه زمانی بین سال‌های ۹۸-۸۷ گردآوری شده است. تحلیل این داده‌ها(دستاورد پژوهش) نشان می‌دهد که پنج دسته اصلی مطرح شده در نظریه مقاومت مقام معظم رهبری، در ضمن رفتاری آگاهانه، به نحو معناداری با رویکردی منفی و رویه‌ای تشکیکی ـ تخریبی در این رسانه‌ها بازتاب داده شده‌اند.

کلمات کلیدی: روابط بین‌الملل، قدرت نرم، رسانه، مقاومت.

---

[1] دانشجوی‌ارشد علوم‌سیاسی، گرایش مسائل‌ایران، دانشگاه باقرالعلوم(ع)، قم (نویسنده مسئول) jalilipv@gmail.com

[2] استادیار علوم سیاسی دانشکده تاریخ، تمدن و مطالعات سیاسی دانشگاه دانشگاه باقرالعلوم(ع) moeinimasood@bou.ac.ir

مقدمه

نظام بین‌الملل، محیطِ بازی و اقدامِ کنشگران و بازیگران آن برای دست‌یابی به منافع، اهداف، و در نهایت جایگاهی بهتر و بالاتر است. بازی‌های کنشگران، ارتباطی مستقیم با میزان قدرت نسبی آن‌ها دارد. قدرت نسبی نیز متأثر از شاخص‌هایی است که یک بازیگر از محیط داخلی خود به دست آورده است. بهره مندی از شاخص‌های قدرت نسبی، امکان تسری آن به محیط پیرامون و اثرگذاری بر آن و در صورت امکان، کنترل و تغییر آن را فراهم می‌آورد. این امر بر چگونگی کنشگری ایران در نظام بین‌الملل قابل تطبیق است. جمهوری اسلامی ایران به عنوان بازیگری با هدف تغییر وضع موجود ـ متأثر از انقلاب اسلامی ـ فرایندهای جدیدی را برای دستیابی به اهداف و تاب آوری در مقابل آنارشی حاکم بر نظام بین‌الملل -که آزادی عمل را برای قدرت‌های جهانی فراهم آورده- خلق کرده است. از جمله مهمترین مفاهیم در درون این فرایند، ایده مقاومت است، که ایران کانون ابداع و ایجاد آن در چهار دهه اخیر بوده است که توانسته در محیط پیرامونی خود، آن را تکثیر نماید. از این‌رو در رقابت میان ایران و قدرت‌های جهانی، مفهوم مقاومت در کانون مواجهه مبتنی بر قدرت نرم قرار گرفته است و قطعا با توجه به وضعیت جهانی شدن و اهمیت رسانه در آن، بخش قابل توجهی از کنشگری دو بازیگر در فضای رسانه‌ای رخ می‌دهد. چراکه رسانه‌ها بهترین ابزار تحقق اهداف دیپلماتیک در حوزه اجتماعی و دیپلماسی عمومی به شمار می‌آیند. به دیگر بیان، فهم نوع منازعه و رقابت موجود در میان کنشگران نظم بین‌الملل و نیز تحلیل و تبیین تحولات نظام بین‌الملل، نیازمند درک فضای جهانی شده و ابزارهای آن از جمله رشد تکنولوژی و گسترش آن است.

در پژوهش حاضر به منظور نشان دادن چگونگی اثرگذاری بر مفهوم مقاومت با استفاده از ابزار رسانه، کنش‌های رسانه‌ای دو شبکه «من و تو» و «بی بی سی فارسی» مورد بازخوانی قرار می‌گیرد؛ تا نشان داده شود که رسانه‌های فارسی‌زبان انگلستان چگونه در صدد اثرگذاری بر مفهوم مقاومت در آثار تولید شده خود می‌باشند. از این رو در پژوهش حاضر پس از ارائه بحثی در مورد نظریه مقاومت، ابعاد این نظریه معرفی و شاخص‌های عمده آن شناسایی می‌گردد. سپس در بررسی محتوایی تولیدات رسانه‌ای این دوشبکه، نوع جهت‌گیری و تمرکز این شبکه‌ها نسبت به شاخص‌های نظریه مقاومت، استقراء و تحلیل می‌شود. به نظر می‌رسد که محتوای تولیدشده از سوی این دو شبکه نسبت به رویکرد مقاومت، خودآگاهی و برنامه‌ریزی داشته و بر این اساس تمرکز بر شاخص‌های نظریه مقاومت تصادفی نبوده بلکه رابطه معناداری میان برنامه‌های تولید شده و مفاهیم بنیادین موجود در نظریه مقاومت را نشان می‌دهد. مهمترین عناصری که در بحث مقاومت به آن پرداخته می‌شود عبارتند از: ۱.

رهبری و شورای نگهبان ۲. سپاه پاسداران و نیروی قدس ۳. حضور مردم در صحنه (انتخابات و راهپیمایی‌های مردمی و...) ۴. تحریم‌اقتصادی و پیشرفت علمی ۵. خانواده، زن و فرهنگ ایرانی ـ اسلامی. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که رسانه‌های مذکور نسبت به عناصر مقاومت در ایران رویکرد تخریبی و تضعیفی دارد. به این بیان که دلالت‌های نشانه شناختی مضامین مستخرج از شبکه‌های بی‌بی‌سی فارسی و تلویزیون من و تو در تطبیق با رویکرد مقاومت بیان می‌دارند که فعالیت این دو رسانه در جهت گرفتن اراده مقاومت از مردم ایران است. در ادامه، به منظور تبیین بحث و بررسی فرضیه و مدعا، ابتدا بحثی نظری در باب نظریه مقاومت ارائه شده و سپس بر اساس چارچوب تحلیلی نشانه‌شناختی داده‌های موجود که بر اساس برنامه‌های تولیدی این دو شبکه گردآوری شده، تحلیل می‌شود.

۱. مقاومت به مثابه نظریه

در پردازش نظریه مقاومت می‌بایست به زمینه‌های ظهور آن، اندیشمندان ارائه دهنده نظریه مقاومت، ارتباط آن با تکنولوژی‌های نوظهور، ابعاد نظریه مقاومت، مخاطبین نظریه و مصادیق آن توجه داشت. در ابتدا پرداختن به نظریه مقاومت نیازمند ارائه تحلیلی از وضعیت جهان در نیمه دوم قرن بیستم است. نیمه‌ای که نظام بین الملل تحولات متعددی را تجربه کرده و آورده آن ایجاد نظمی نوین در جهان بود. واکنش جهان غیرغربی به نظم نوین نظریه‌های پسااستعمار، بازگشت نظریه‌های دینی در حکمرانی و... بود. در نظریه «پسااستعمارگرایی» بیان می‌شود که با پایان دوران استعمار و رویکرد تسخیر آشکار سرزمین و اموال، از سال‌های ۱۹۶۰-۱۹۵۰ شکلی نوین از سلطه‌گری پدید آمده است که از طریق امپریالیسم فرهنگی، برتری فنّاورانه و سلطه اقتصادی صورت می‌گیرد. این رویکرد در تداوم استعمار کشورهای کمتر توسعه‌یافته در خدمت منافع دولت‌های توسعه‌یافته عمل می‌کند. (ساعی, ۱۳۸۵ ص. ۱۳۵-۱۳۶) در تحلیل روش‌های نوین استعمار درمی‌یابیم که اساساً غرب دیگر محصور در مفاهیم جغرافیایی، تاریخی یا نژادی نیست بلکه در پوشش ارزش‌هایی پنهان‌شده به قصد تقلید و تبعیت جهانیان عرضه می‌شود. (لاتوش, ۱۳۷۹ ص. ۱۸) فهم این فرایند در مناطق مختلف، تلاش‌های فکری و عملی برای رهایی از روش‌های نوین استعمار را در پی داشته است که از جمله موارد مهم آن تئوری مقاومت است.

تئوری مقاومت[1] از اواسط دهه ۱۹۶۰م با به استقلال رسیدن سرزمین‌های تحت استعمار مطرح شده است. (Cassese, 1950 p. 341) نظریه مقاومت بر این عقیده استوار گشته که مدرنیزاسیون غربی، مفاهیم و نیروهای

1resistance

اسلامی را به حاشیه رانده است. این نظریه در محدوده اسلام سیاسی و متضمن این معنا است که راه مقابله با سلطه‌گران، مقاومت اسلامی و تمسک به آموزه‌های وحدت‌آفرین اسلام است. (محمدی, ۱۳۹۲ ص. ۷۶-۷۷) دولت‌های سکولار در جهت اجرای مدرنیزاسیون، سال‌ها حس حقارت و عقب‌ماندگی را در هویت مسلمانان تزریق کرده و ارزش‌های سنتی آنان را به حاشیه رانده‌اند. این فشارها درنهایت منجر به خروشی می‌شود که در مسیر احیای هویت اسلامی،ذیل مقاومت به دست می‌آید. (هینس, ۱۳۸۱ ص. ۳۴)

در عبور از معضلات ناشی از استعمار و روش‌های پیچیده آن، اندیشمندان مختلفی به نقد و ارزیابی وضعیت و ارائه راه حل در قامت نظریه مقاومت اقدام کرده‌اند که در پژوهش حاضر تاکید عمده بر نظریات آیت الله خامنه ای است. با این توضیح که به علت ورود ادوارد سعید به این مفهوم در ابتدا اشاره ای به نظر وی به صورت خلاصه می شود. پرداختن اجمالی به مباحث اداورد سعید، بر اساس نقشی است که این اندیشمند برای رسانه در دوران جدید قائل است. ادوارد سعید بر این باور است که اساس فرهنگ امپریالیسم به‌گونه‌ای سازمان‌یافته که منجر به تصدیق برتری غرب نسبت به دیگران گردد. وی اساس تعریف غرب و شرق را بسته به نحوه استفاده از مقوله قدرت دانسته و هر که را به دنبال سلطه‌جویی است ذیل اندیشه غرب معنا می‌کند. (سعید, ۱۳۸۲ ص. ۲۹۲) ادوارد سعید نحوه مبارزه با استعمارگرایی نوین را در مفهوم *مقاومت فعال* می‌یابد و این تلقی را که نحوه نوین مبارزه با درهم‌شکستن مهاجم غربی است، منتفی می‌سازد. او آنتی‌تز سلطه غربی را در مفهوم اراده فعال و مقاومت ایجابی از سوی ملل استعمارزده خلاصه می‌کند. (سعید, ۱۳۸۲ ص. ۱۶) استعمار جدید در پی سلطه فرهنگی از طریق رسانه‌ها؛ و پسااستعمارگرایی نقد سلطه نوین امپریالیسم بر فرهنگ و اقتصاد کشورها است. در دیدگاه پسااستعمارگرایی، رسانه عاملی برای صورت‌بندی روابط اجتماعی و تمام اشکال زندگی است؛ چرا که تصویرنمایی فرهنگی رسانه‌ها، سازنده اصلی واقعیات و تعیین‌کننده طرز حیات مردمان است. به عبارتی ازآنجاکه مردم بر اساس ادراک خود از جهان پیرامونی‌شان رفتار می‌کنند، تا زمانیکه تحصیل این شناخت برگرفته از امپریالیسم رسانه‌ای باشد، عقاید و خلقیات مردم نیز بازیچه اغراض و منافع استعماری خواهد بود. نقش رسانه‌های نظام سلطه جهانی، گرفتن روحیه مقاومت از ملت‌های توسعه‌نایافته‌ای است که تنها راه خروج از استعمار نوین را اتخاذ مفهوم مقاومت و رشد دانش و فناوری می‌دانند. (قزلسفلی, و غیره, ۱۳۸۹ ص. ۱۱-۱۹) از این رو در غالب کشورهایی که در صدد مبارزه با استعمار نوین برامده اند، تجلی مقاومت در شکل تاسیس گروه های خاص ظهور و بروز داشته است. بارزترین مصادیق اسلامی نظریه مقاومت عبارت‌اند از: گروه‌های اسلام‌گرای اخوان المسلمین

مصر، حزب نجات اسلامی الجزایر، گروه النهضه تونس، حزب اسلامی مالزی، حزب توسعه اسلامی اندونزی، شیعیان زاریای نیجریه، حزب‌الله لبنان و گروه‌های ائتلافی شیعه و سنی در عراق. (محمدی, ۱۳۹۲ ص. ۷۹-۸۰)

در بازخوانی آراء آیت‌الله خامنه‌ای به این جمع‌بندی می‌رسیم که اصلی‌ترین مخاطب مقاومت را جوانان تشکیل می‌دهند. در تاریخ ۱۲ آبان ماه سال ۱۳۹۷ رهبر معظم انقلاب در جمع دانشجویان و دانش‌آموزان، ضمن بیانات خود فرمودند: «جوانان در محیط‌های مختلف، هدف اصلی استکبار یعنی سلطه‌طلبی را تبیین کنند تا ضرورت و صحت نظریه‌ی مقاومت، به‌خوبی نمایان و درک شود». این بدان معنا است که تحلیل نظریه مقاومت برای نسل نو نیازی مبرم در شرایط موجود است و گویا فعالیت معارضین بر حذف این رویکرد تمرکز دارد. فلذا می‌توان مفهوم مقاومت را ذیل نظریه پسااستعماری طرح کرده و در پاسخ به تهاجم رسانه‌ای غرب، تحلیل نمود.

همچنین لازم می‌نمود که از سخنان معظم له ارکان مقاومت و ابعاد این سلطه در جهت تحلیل دقیق‌تر مساله استخراج می‌شد. به این منظور مرادف با دوران تأسیس اصلی‌ترین رسانه‌های خارجی مؤثر در ایران (از سال ۱۳۸۷ تا امروز)که به عقیده نویسنده شبکه بی‌بی‌سی فارسی و تلویزیون من و تو است؛ سخنان رهبری پیرامون مسئله مقاومت را بررسی نمودیم که در اینجاگزیده‌ای از آن را می‌آوریم: در بیانات معاصر ایشان مقاومت یعنی: همانند شهدا تا پای جان در جهت درست و راه اسلام ایستادگی کردن(.۹۱/۳/۹) ایشان عناصر اقتدار کشور را متشکل از ایمان اسلامی و معرفت دینی و سرعت عمل درحرکت علمی و پیشرفت اقتصادی دانسته، همچنین توجه به حل مشکلات مردم و رعایت عزت ملی در دیپلماسی را ذیل این عنوان تذکر می‌دهند. آیت‌الله خامنه‌ای هدف دشمن را زدودن عناصری چون ایمان، حیا، عفت، پایبندی به مبانی دینی و اعتقاد به حکومت اسلامی از جوانان می‌دانند و این هدف را با زیر سؤال بردن عزت ملی، توقف حرکت علمی و تضعیف دستگاه‌های اقتدار آفرین کشور خطری ممکن می‌دانند(۹۵/۱۰/۱۹) آیت‌الله خامنه‌ای دولت انقلاب اسلامی را *دولت مقاومت* نامیده و تحقق این مقاومت را در پیگیری ایده اقتصاد مقاومتی، برخورد با مفاسد اقتصادی، روحیه استکبارستیزی، بیداری اسلامی، راهپیمایی روز قدس و شعار مرگ بر آمریکا می‌خوانند(۹۶/۲/۲۰) همچنین می‌فرمایند که مقاومت انواعی دارد و شامل مقاومت فرهنگی، سیاسی، امنیتی و نظامی است، ضمن آنکه مسجد هسته این مقاومت را تشکیل می‌دهد(۹۵/۵/۳۱) ایشان دفاع مقدس را مظهر ایستادگی(۸۸/۶/۲۴) و عنصر اصلی گفتمان مقاومت در نگاه دشمنان را بقای جمهوری اسلامی بر می‌شمارند(۸۷/۱۰/۱۹) تحقق اهداف انقلاب را درگرو مقاومت (۹۰/۷/۲۷) و حفظ انقلاب را منوط به استقامت(۹۰/۱۱/۲۱) و شرط ایستادگی را بصیرت می‌دانند(۹۰/۳/۳)ایشان نقطه مقابل مقاومت را انحراف و سرکشی و ناکامی‌ها را ناشی از سستی در استقامت خوانده و تمام پیشرفت‌ها را درگرو

استقامت ذکر می‌کنند(۸۸/۱۱/۶) امام خامنه‌ای عقیده دارند که تکیه جمهوری اسلامی بر مردم است و آفت تفکر مقاومت در جدا کردن مردم از حکومت اسلامی وارکان آن است (۹۱/۱۱/۲۸) ایشان تحقق مقاومت در برابر استکبار جهانی را به اراده الهی منتسب نموده(۹۰/۱/۸) و جهاد کبیر را در مقاومت و عدم تبعیت از دشمن در میدان‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و هنری عنوان می‌دارند(۹۵/۳/۳) به بیان ایشان مقاومت از راه تقویت ساخت داخلی، عزم و اراده ملی میسر می‌شود(۹۵/۴/۱۶) و استقامت در پایبندی به ارزش‌های اسلامی معنا می‌گردد(۹۵/۳/۱۴) ایشان آیاتی چون: «فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَن تَابَ مَعَكَ» (هود ۱۱۲)، «قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا» (فصلت ۳۰)، ۹۵/۳/۱۴ و «اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا» (اعراف ۱۲۸) را تصریح الهی بر وجوب مقاومت خوانده (۹۰/۸/۱۴) و نتیجه شکست این استقامت راتبدیل‌شدن به دولتی ذلیل، وابسته و مطیع دشمنان عنوان می‌کنند(۸۷/۱۰/۱۹)در نهایت به برداشت نویسندگان، فرامین مقام معظم رهبری ذیل عناصر مقاومت را می توان در جدول مضامین زیر ارائه داد:

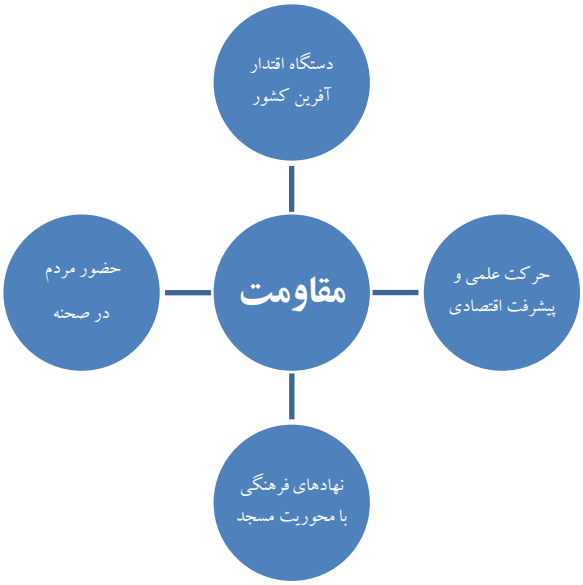

در میان دستگاه‌های اقتدار آفرین کشور می‌توان به مواردی همچون رهبری، شورای نگهبان، دولت انقلابی، سپاه پاسدارن و نیروهای قدس اشاره کرد. در امر فرهنگ می‌توان به نقش زنان و فرهنگ ایرانی اسلامی، در مسائل اقتصادی و حرکت علمی کشور به مفهوم تحریم اقتصادی و پیشرفت علمی و در مورد نقش مردم نیز به مواردی چون انتخابات، راهپیمایی‌ها و... اشاره کرد. در ادامه پس از ارائه بحثی روشی داده‌های گردآوری شده تحلیل می‌شود.

۲. روش‌شناسی پژوهش:

هابرماس معتقد است که ماهیت رسانه و اطلاعات در قرن بیستم را مدیریت افکار عمومی و تلاش در تنزل اندیشه انتقادی تشکیل می‌دهد. وی این عقیده را ناشی از محتوای غالب در عموم این رسانه‌ها می‌داند که حاوی پست‌ترین سرگرمی‌ها، کم‌اهمیت‌ترین موضوعات، پرتحرک‌ترین ماجراها، احساسی‌ترین مسائل و تلاش در شخصی‌سازی حوادث برای ایجاد تغییر در سبک زندگی آدم‌ها می‌شود. (وبستر, ۱۳۹۰ ص. ۲۲۰) ابهام در

ادراک پسااستعمارگرایی رسانه‌ها[1]، ما را ناچار می‌سازد تا برای فهم بهتر محتوای آنان از ابزاری علمی چون روش «نشانه شناختی» بهره گیریم. این رویکرد بیان می‌دارد که معنا، عبارت از کلمات ظاهری و اطلاعات آشکار نیست، بلکه معانی حقیقی در دلالت‌ها و ناخودآگاه افراد، حین ارتباط با رسانه‌ها شکل می‌گیرند. این روش به ما کمک خواهد کرد تا با فهم معنای نهفته در نشانه‌ها به محتوای اصلی رسانه‌ها پی ببریم. (تاجیک, ۱۳۸۹ ص. ۱۲) تلویزیون توان ادراک واقعیت از نمایش را گرفته و برداشت‌های خیالی را به‌عنوان حقایق عینی در ناخودآگاه اذهان تزریق می‌کند. امپریالیسم رسانه‌ای با مدیریت اطلاعات، فرهنگ خاصی را برای انواع مخاطب تولید کرده و آنان را با دلالت‌هایی پنهان ضمن عباراتی مشروع، به برداشت‌هایی معین سوق می‌دهد. نشانه‌ها دریافت نهایی ما از هر پدیده‌اند، نه تصاویر و متون آشکار؛ فلذا علم و روش نشانه‌شناسی در جهت کشف معانی پنهان دلالت‌های رسانه‌ای و تحلیل متون محتوایی استفاده‌ای پربهره است. (تاجیک, ۱۳۸۹ ص. ۳۱-۳۲)

درنهایت ذیل روش نشانه شناختی برای این پژوهش از ابزار «تحلیل شبکه مضمون» آتراید استرلینگ[2] استفاده نموده و موردمطالعه خود را تولیدات رسانه‌ای دو شبکه تلویزیونی بی‌بی‌سی فارسی و من و تو نسبت به ارکان نظریه مقاومت قرار داده‌ایم.[3] منابع این پژوهش از طریق جمع‌آوری داده از پایان‌نامه، کتب و مقالات مرتبط با موضوع، همچنین یافته‌های آن با بررسی تولیدات رسانه‌های مذکور از طریق اسناد موجود در وبگاه رسمی این دو شبکه تهیه گردیده است.

۳. بازتاب حقایق در رسانه‌ها:

---

۱ سیر جهانی‌شدن ارتباطات در قرنِ تکنولوژی منجر به تغییر رویکرد قدرت در عرصه بین‌الملل از منابع سخت، کمی و عینی به منابع نرم، کیفی و ذهنی شده است. مهم‌ترین ابزار قدرت نرم، درصدد ایجاد جذابیت در افکار عمومی جهانیان و اعتباربخشی به وجهه دولت‌ها از طریقِ تغییر در ارزش‌ها و ایدئولوژی‌های مردمان رقیب است. (Nye, 2004 p. 68) از این رویکرد به دیپلماسی عمومی یاد می‌شود که اصلی‌ترین ابزار آن متشکل از رسانه‌هاست. امروزه رسانه‌ها در حوزه‌های مختلفی در اختیار سیاست قرار می‌گیرند. از توسعه مفاهیم حقوق بشری و مشروعیت بخشی به رفتار دولت‌ها گرفته تا کنترل یا برهم ریختن نظم اقتصادی و فرهنگی. (عباسی, و غیره, ۱۳۹۷ ص. ۶۳-۶۴) ازاین‌رو بخشی از فعالیت‌های دول توسعه‌یافته معطوف به تأسیس شبکه‌های رسانه‌ای اختصاصی در راستای اثرگذاری بر جوامع درحال‌توسعه است.

2 Jennifer Attride Stirling

۳ در توضیح تحلیل مضمون بیان می‌شود که از این ابزار در جهت درک مضامین محتوایی استفاده می‌گردد و تبیین آن شامل سه مرحله: تحویل، کاوش و یکپارچه‌سازی متن؛ همچنین شش گام: کدگذاری، شناخت مضامین، ساخت شبکه مضمونی، توصیف، خلاصه‌سازی و الگوی شبکه مضمونی است. بنابراین پیگیری این مراحل سلسله اقداماتی هستند که به تولید الگوی شبکه‌ای از محتوای مضمونی داده‌ها می‌انجامند. (Attride-Stirling, 2001 pp. 385-405)

سیاست قدرت‌های بین‌المللی با پایان جنگ‌های جهانی در ۱۹۴۵[۱] به جنگ سرد[۲] میان دو قطب حاکم[۳] مبدل شد و از ۱۹۶۰ در لباس پروپاگاندا[۴]ی رسانه‌ای جنگ با ویتنام[۵] قرار گرفت. (اروشا, و غیره, ۱۳۸۳ ص. ۱۱۲) با ماهواره‌ای شدن شبکه‌ها در دهه ۱۹۸۰ و فروپاشی شوروی در ۱۹۹۱، استفاده از قدرت نرم توسط آمریکا به‌نوعی راهبرد عملی قدرت سخت را جز نمایشی صوری به حاشیه برد. (Selznick, 2008 p. 210) همچنین با ادغام USIA[۶] تأسیس‌شده توسط آیزنهاور[۷] در ۱۹۵۳ با وزارت خارجه آمریکا[۸] در ۱۹۹۹ و نیز تشکیل «دفتر ارتباطات جهانی[۹]» توسط جرج بوش پس از حادثه ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ [۱۰] به هدف ارائه تصویری مثبت از آمریکا، تبدیل به راهبردی اساسی شد[۱۱]. (New York Times, 2002) در دو دهه اخیر کنترل منابع ارتباطی و تصویرسازی از دولت‌ها از طریق دیپلماسی عمومی و تولید اطلاعات سازمان‌یافته، مبدل به ابزاری بی‌بدیل در ارتقای قدرت و امنیت کشورهای توسعه‌یافته شده است. (آشنا, ۱۳۸۲ ص. ۳-۵) نحوه بازتاب اخبار جهانی و دستیابی به ادبیات مؤثر در تسخیر اذهان ملل معارض؛ تغییر فرهنگ، ارزش و سیاست را بازیچه جذابیت‌های رسانه‌ای و رقابت در توانایی اقناع عمومی کرده است. (Berenkoetter, et al., 2007 p. 20)

بنگاه‌های خبرپراکنی، حوادث را آن‌گونه انعکاس می‌دهند که منطبق با سیاست‌های کلان دولت مبدأ و متناسب با مخاطبین دولت مقصد باشد. (سعیدی, و غیره, ۱۳۹۳ ص. ۱۱۱-۱۱۲) رویدادها در دستگاه رسانه‌ها یا انکار و سانسور می‌شوند یا به تکرار و بزرگنمایی می‌کشند. همچنین برخی تحقیر و کوچک نمایی شده و برخی مغفول و مسکوت می‌مانند. دراین‌بین بعضی حوادث نیز با زیرکی تقطیع و مصادره به مطلوب می‌شوند تا معنایی دیگر را با همان زبان برسانند. (نصرالهی, ۱۳۹۳ ص. ۴۷-۶۴) دیگر حقیقت معنای نخستین خود را ازدست‌داده و پیام‌ها متناسب با تاثیرگزاری نهایی‌شان در اذهان، جهت‌دهی می‌شوند. می‌توان گفت که اخبار حاکم و تبلیغات جهانی عموماً با حوادث واقعی انطباق جزئی ندارند و هیچ پیامی خالی از اغراض دولت‌ها و منافع خبرگزاری‌ها نیست. صحبت از استقلال و بی‌طرفی خبری، مادامی‌که وابستگی‌های مالی، محدودیت‌های انسانی، موانع

---

۱ جنگ جهانی اول در سال‌های ۱۹۱۴ تا ۱۹۱۸ و جنگ جهانی دوم بین سال‌های ۱۹۳۹ تا ۱۹۴۵ رخ‌داده است.

2 Cold War

3 US and Soviet governments

۴ Propaganda ـ جوسازی یا تبلیغات سیاسی اطلاعات به گونه‌ای هماهنگ و جهت دار، برای بسیج افکار عمومی است.

5 The US War with Vietnam between 1955 and 1975

6 United States Information Agency

7 Dwight David "Ike" Eisenhower

8 United States Department of State

9 The Office of Global Communications (OGC)

10 September 11 attacks

11 New York Times: "President Bush has decided to transform the administration's temporary wartime communications effort into a permanent office of global diplomacy to spread a positive image of the United States around the world and combat anti-Americanism." (February 20, 2002).

اطلاعاتی، تهدیدات امنیتی، دل‌بستگی‌های عقیدتی، تمایلات حزبی و منافع تجاری وجود دارند؛ بیشتر شبیه به یک شوخی است. (نصرالهی, ۱۳۹۳ ص. ۳۹۶-۳۹۹) آنچه می‌بایست مخاطبین اخبار جهانی را هشیار کند، توجه به این نکته است که قاب نمایش ۶۸۰۰ شبکه تلویزیونی از ۸۰ ماهواره (که حدود ۳۰۰۰ شبکه آن در ایران قابل دریافت است) (نیک ملکی, و غیره, ۱۳۹۴ ص. ۹۶)؛ تنها بخشی کوچک و گزینش‌شده از واقعیات است، نه تمام ابعاد یک ماجرا با لایه‌ها و پیچیدگی‌های آن. اقناع‌سازی و اعمال جذابیت به هدف جلب اعتماد عمومی، شرط حیات هر خبرگزاری است؛ تا به‌تدریج سیاست‌های موردنظر خود را در ذهن و قلب مخاطبین و زیر پوشش اخبار و اطلاعات جای دهد. در ایران نیز ورود نخستین دیش‌های دریافت شبکه‌های ماهواره‌ای، هم‌زمان با تأسیس شبکه استار تی وی در ۱۹۹۲[1] است. (محسنیان راد, ۱۳۸۱ ص. ۳۰۴) همچنین نخستین شبکه فارسی‌زبان خارجی در ۱۳۷۸ با نام «تلویزیون ملی ایران» آغاز به کار کرده است. (شهابی, و غیره, ۱۳۸۷ ص. ۲۶). از آن زمان تا امروز، شبکه دولتی «بی‌بی‌سی فارسی[2]» و تلویزیون خصوصی «من و تو[3]» را می‌توان به‌عنوان موفق‌ترین کانال‌های فارسی‌زبان خارجی در جذب مخاطب و تأثیر بر افکار عمومی ایرانیان در دو بخش اخبار سیاسی و برنامه‌های سرگرمی محور نام برد. (نصرالهی, و غیره, ۱۳۹۱ ص. ۱۱۰)

۴. تطبیق نظریه بر مورد:

۴,۱. رویکرد شبکه بی‌بی‌سی فارسی:

انگلستان به‌عنوان برترین دارنده قدرت نرم در جهان (softpower30 2019)، شبکه خبری BBC [4] یعنی بزرگ‌ترین رسانه اطلاع‌رسانی دنیا را در اختیار دارد. این رسانه دولتی ذیل اهداف سلطنتی بریتانیا با بودجه سالیانه ۴,۳ میلیارد پوند و ۳۵ هزار کارمند، به ۳۰ زبان مختلف فعالیت داشته و از سال ۱۹۴۰ برای کنترل گرایش به ناسیونالیسم آلمانی به تأسیس رادیو فارسی اقدام نمود. (Deoring, et al., 1996) شبکه تلویزیونی بی‌بی‌سی فارسی نیز، ۴ ماه پیش از برگزاری دهمین انتخابات ریاست جمهوری ایران[5] با بودجه آشکار ۲۲ میلیون دلاری، به کمک ۱۵۰ کارمند رسمی و با شعار «تصویرگر پیوندها» آغاز به کارکرد. (محمدخانی ملکوه, ۱۳۹۰ ص. ۵۴) این شبکه

---

۱ ۱۳۷۱ هجری شمسی.

2 BBC Persian
3 Manoto Tv
4 British Broadcasting Corporation (1922)

۵ ۲۵ دی ۱۳۸۷ مصادف با ۱۴ ژانویه ۲۰۰۹.

در کنار خبرگزاری صدای آمریکا[1] به‌عنوان تهدیدی سیاسی ـ اجتماعی در جهت اهداف دولت‌های خارجی تعریف می‌شود که طبق تحقیقات پیشینی در تقابل با مشروعیت و کارآمدی جمهوری اسلامی است. (امیدعلی, ۱۳۹۱ ص. ۵۵-۵۶) از ویژگی‌های این شبکه عملکرد حرفه‌ای آن در ایجاد جذابیت‌های بصری، تولید برنامه‌هایی باکیفیت، به‌کارگیری شیوه‌های نوین اقناع‌سازی و ادبیاتی غیرمستقیم در جذب اقشار گوناگون ایرانی است. مهم‌ترین دلایل موفقیت این شبکه را می‌توان: ۱. رویکرد مشارکتی در ارتباط با مخاطبین ۲. پوشش اخبار سانسور شده ۳. ایجاد تریبون برای معترضان ۴. تولید سند یا شبهه از زبان تیترها ۵. اولویت سازی در خلال مباحث کارشناسانه و ۶. القای بی‌طرفی با شرکت دادن موافقین و مخالفین ظاهری در موضوعات گوناگون دانست. (باقری, ۱۳۹۰ ص. ۷۰-۷۲) در تحقیقی از جوانان تهرانی بیننده شبکه‌های ماهواره‌ای، جمع کثیری از آنان برنامه «نوبت شما» و اخبار «شصت دقیقه» بی‌بی‌سی فارسی را موثق‌ترین منبع خبری دانسته‌اند. (تربتی, و غیره, ۱۳۹۱ ص. ۸۵) تمرکز بر جذب جوانان ضمن اقناع افکار دانشجویان در کنار تأمین احتیاجات خبری گروه‌های ناراضی از حکومت؛ مخاطبین انتخابی این شبکه است. بی‌بی‌سی فارسی با ۲۴ ساعته کردن برنامه‌ها به ایجاد تدریجی تردید در باورهای سیاسی، بزرگنمایی ضعف‌ها، کوچک نمایی دستاوردها و ارائه روایتی نو از تاریخ معاصر ایران و جهان می‌پردازد. طبق پژوهش‌های پیشینی، این رسانه همواره در جهت: ۱. ایجاد شبهه در سیاست دینی ۲. تشکیک در اصول انقلاب اسلامی ۳. تغییر در اعتقادات عمومی و ۴. ترغیب اقشار گوناگون به هنجارشکنی با تنظیم رویکردهای سیاسی، حرکت نموده است. فلذا می‌توان حاصل جمع رفتار بی‌بی‌سی فارسی از اخبار روزانه تا برنامه‌های « ۶۰ دقیقه، کوک، پرگار، صفحه ۲، به‌عبارت‌دیگر، کلیک و...» را در القای ناکارآمدی و ناتوانی جمهوری اسلامی و ایجاد نارضایتی و ناامیدی در مردم ایران دانست. (حسنی رستم آبادی, ۱۳۹۲ ص. ۹۵-۹۷)

۴,۲. رویکرد شبکه من و تو:

مؤثرترین شبکه فرهنگی -اجتماعی فارسی‌زبان خارجی را می‌توان تلویزیون «من و تو» دانست. شبکه‌ای که در پاییز ۸۹[2] با شعار «شبکه‌ای برای من و تو» از لندن شروع به کار کرد. طبق تحقیقات انجام‌شده، ۷۸٪ از دانشجویان تهرانی نام این شبکه تلویزیونی را شنیده و ۵۳٪ نیز علی رغم اذعان بر تفاوت آموزه‌های آن با فرهنگ ملی، خود را پیگیر برنامه‌های شبکه من و تو دانسته‌اند. (آقاسی, و غیره, ۱۳۹۰ ص. ۴۵-۵۰) رویکرد این رسانه بر

1 Voice of America - Persian News Network (1996)

۲ شبکه «من و تو» در ۱۶ آبان ۱۳۸۹ مصادف با ۲۸ اکتبر ۲۰۱۰ آغاز به کار کرد.

اساس نظریه استفاده و رضایتمندی[1] است. (ریتزر, ۱۳۷۴ ص. ۱۲۰) و تاثیرگزاری خود را با تولید جذابیت و اقناع افکار عمومی ایرانیان اعمال می‌کند. (ناطق پور, و غیره, ۱۳۹۵ ص. ۱۰۵-۱۰۷)

به عقیده مک کوئل[2] عامل جلب مخاطبین رسانه، نهفته در این ابزارها است: ایجاد آگاهی، هویت شخصی، یگانگی، کنش متقابل و تولید سرگرمی. (ویندال, و غیره, ۱۳۷۶ ص. ۲۷۵-۲۷۶) پژوهش‌های پیشینی نشان می‌دهد که شبکه من و تو با استفاده از نظریات: «کاشت، تزریق و برجسته‌سازی» و «ساخت واقعیت»، مفاهیم فرهنگی خود را در ذهن بینندگان جای می‌دهد. چراکه هنجارهای اجتماعی و تابوهای اعتقادی ایشان را به‌تدریج شکسته و با الگوهای فرهنگی خود جایگزین می‌کند. طبق تحقیقات انجام‌شده، چهار عامل اساسی از دلایل جذابیت این شبکه است: ۱. بازنمایی مسائل ممنوعه ۲. صمیمیت و جوانی مجریان و کارشناسان ۳. همزاد پنداری با مخاطب ۴. ارائه اطلاعات و سرگرمی[3]. (محبوبی, و غیره, ۱۳۹۲ ص. ۳۲-۵۵) شاخصه‌های محتوایی این شبکه نیز عبارت‌اند از: ۱. تنوع و به‌روز بودن ۲. جذابیت‌های جنسی و جلوه‌نمایی‌های بصری ۳. ایجاد فضای خودمانی و بی‌پرده ۴. تشکیک در اصول دینی در خلال گفتگوها ۵. تبلیغ سبک زندگی اروپایی ۶. اثبات مزیت در روابط آزاد ۷. القای ازخودبیگانگی تدریجی ۸. ایجاد احساس حقارت و عقب‌ماندگی در برابر زندگی غربی (علیزاده, و غیره, ۱۳۹۶ ص. ۳۷). همچنین برآیند محتوایی این شبکه ضمن برنامه‌هایی چون: «استیج، من و تو پلاس، بفرمایید شام، چراکه نه، اتاق خبر، شبکه نیم، مستندهای علمی ـ تاریخی و سریال‌های رابطه محور» جداسازی بیننده از این داشته‌ها است: ۱. هویت ملی ۲. اعتقاد دینی ۳. خانواده اسلامی و ۴. مسئولیت‌پذیری اجتماعی. این شبکه در کنار مسائل مذکور ضمن ارائه تصویری مثبت از خاندان پهلوی، زنان را هدف آموزه‌های فمینیستی[4] خود قرار می‌دهد. من و تو در مدت فعالیت چندساله‌ی خود، توانسته بیش از شبکه‌های: فارسی وان[5]، جم[6] و پی‌ام‌سی[7] جویندگان سرگرمی و مخاطبان فراری از مشکلات روزمره را، مشتاق خود کند. (علیزاده, و غیره, ۱۳۹۶ ص. ۳۲).

۴,۳. یافته‌ها (تحلیل مضمون رسانه‌های مذکور):

در این بخش با بررسی مؤلفه‌های پنج‌گانه مقاومت در تولیدات رسانه‌ای شبکه‌های مذکور، تلاش می‌شود ـ تا ضمن درک نشانه شناختی دلالت‌های محتوایی آنان ـ نسبتشان با نظریه مقاومت را بسنجیم:

---

1 The use and gratifications theory
2 Denis McQuail
3 Infotainment
4 Feminism
5 Farsi1
6 GEM TV
7 PMC Music و PMC Family

۴،۳،۱. رهبری و شورای نگهبان:

جدول شماره ۱ – تحلیل مضمون ۲۵ شماره از گزارشات خبری شبکه بی بی سی فارسی و منوتو درباره رهبری و شورای نگهبان

ردیف	نقل گزارشات خبری	مضمون پایه ای	مضمون سازمان دهنده	مضمون فراگیر
۱	علی خامنه ای از نگاه خواهرزاده اش! (bbc، ۲۶ شهریور ۱۳۹۰)/.	تفاوت رفتار آشکار و نهان رهبری	۲۲+۲۱+۱۶+۸+۲ الف= استبداد رهبری در پوست قانون و مردم سالاری	الف+ ب= ۱ استبداد قانونی رهبری از طریق شورای نگهبان
۲	قانون اساسی ایران خلاصه در چند اصل، همه برای یک نفر/ BBC ۹۱/۴/۱۸	تنظیم قوانین کشور به نفع رهبری		
۳	ولایت منهای فقاهت؟ اجتهاد رهبری مناقشه ای بی فرجام/ BBC ۸۸/۳/۱۳	تشکیک در شخصیت علمی رهبری		
۴	آیا عضویت آیت الله خامنه ای در خبرگان ۶۸ اثبات کننده اجتهاد وی بود؟/ BBC ۹۶/۱۰/۲۱	ابهام و رائتی بودن علمیت رهبری		
۵	آیت الله خامنه ای مرد فضاهای خالی/ برای کسب قدرت عجله نداشت اما هرگز از نردبان قدرت یک پله هم پایین نیامده است!/ BBC ۹۰/۶/۲۶	سیاستمداری قدرت طلب و موذی		
۶	چرا آمریکا در ذهن آیت الله خامنه ای چنین تصویری دارد؟/ BBC ۹۲/۶/۲۳	دشمنی با آمریکا توهمی شخصی	۱۵+۱۴+۱۳= ب کاربرد شورای نگهبان در حفظ استبداد رهبری	
۷	حداد عادل: مجتبی خامنه ای کامیون طلا به ترکیه نبرده است./ BBC ۹۱/۱۰/۲۳	دوستان رهبری مدعیان پاکی اویند		
۸	جمهوری اسلامی و بی دولتی در ایران/ سه قوه زیر سایه رهبری، قدرت مطلقه با نقاب دموکراسی و جمهوریت/ BBC ۹۷/۱۱/۱۰	مسئولیت ها فرمایشی تحت استبداد رهبر		
۹	مردم سالاری به روایت رهبری، رهبر مسئولیت گریز!/ BBC ۹۷/۳/۹	رهبری غیر مسئولانه و مستبدانه	۲۳+۱۸+۷= ج فساد اقتصادی رهبری و خانواده اش	ج+ و= ۲ هویت دوگانه و فساد پنهان رهبری
۱۰	«تنبیه الامه نائینی»، صدایی متفاوت از حوزه برای آزادی ایران/ BBC ۹۸/۲/۱۱	تحریف علوم دینی به نفع نظریه ولایت فقیه		
۱۱	اگر آیت الله منتظری رهبر ایران میشد؟/ BBC ۹۳/۹/۳۰	طرد اجباری لایقین رهبری		
۱۲	اعدام های ۶۷ و رهبر فراموشی!/ BBC ۹۶/۳/۳۱	جنایت به خواست و فرمان رهبری	۲۰+۱۹+۹= د مسئولیت گریزی و اشتباه کاری رهبری	
۱۳	کروبی: دستان شورای نگهبان آلوده خیانت به رای مردم است./ BBC ۸۹/۶/۸	دستکاری انتخابات توسط شورای نگهبان		
۱۴	چگونه شورای نگهبان نهادی قدرت ساز شد؟/ BBC ۸۸/۲/۲۶	گزینه سازی های شورای نگهبان		
۱۵	نماینده مجلس، خواهان همه پرسی برای نظارت استصوابی شد./ BBC ۹۷/۶/۱۳	نظارت استصوابی مخالفینی دارد	۲۵+۱۱+۱۰= ه ولایت جعلی و انتصاب ظالمانه رهبری	د+ ز= ۳ عدم صلاحیت علمی و رویه غلط رهبری
۱۶	آیت الله خامنه ای: نظارت شورای نگهبان را باید حفظ کرد./ BBC ۹۴/۶/۱۸	شورای نگهبان ابزار رهبری است		
۱۷	رهبری که دیگر فصل الخطاب نیست./ BBC ۹۱/۱۱/۱۷	کاهش محبوبیت رهبری		
۱۸	گاردین: بسیج در اختیار پسر خامنه ای است./ BBC ۸۸/۴/۱۷	رائت قدرت و نفوذ خانوادگی رهبری	۱۲+۵+۱= و چهره دوگانه رهبری و باطن ظالم	
۱۹	آیت الله خامنه ای با چه استنادی منکر مسئولیت خود در برجام شد؟/ BBC ۹۸/۳/۱	مسئولیت گریزی رهبری		
۲۰	تئوری محذوریت آیت الله خامنه ای./BBC ۹۰/۸/۴	مسئولیت گریزی و استبداد پنهان رهبری		
۲۱	سی سال رهبری آیت الله خامنه ای، حذف چپ ها و کوچکتر کردن دایره دوستان/ BBC ۹۸/۳/۱۴	افزایش خوی دیکتاتوری رهبری	۶+۴+۳= ز عدم صلاحیت علمی و رفتارهای توهمی	ه+ م= ۴ ولایت جعلی و عدم محبوبیت رهبری
۲۲	بیت آیت الله خامنه ای در حقیقت از دفتر ریاست جمهوری قوی تر است./ BBC ۸۸/۳/۱۵	قدرت مطلقه و مسئولیت تام رهبری		
۲۳	مستند «رازهای زندگی خامنه ای»/ BBC ۱۳۸۸/ محسن مخملباف	فساد اقتصادی رهبری و خانواده اش		
۲۴	فیلم «خط و نشان رهبر»/ BBC ۹۰/۶/۲۶/ بزرگمهر شرف الدین	تضعیف شخصیت و محبوبیت رهبری	۲۴+۱۷= م عدم محبوبیت رهبری	
۲۵	مستند «روایت آیت الله منتظری از حبس تا حصر»/ BBC ۹۳/۹/۲۶	غصب جایگاه لایقین		

بی‌بی‌سی‌فارسی همواره با تشکیک در کارآمدی سیاست دینی و امکان تشکیل حکومت اسلامی، گام‌به‌گام برای هر گرایش و عقیده‌ای طرح سؤال و شبهه می‌کند. در بعد سیاسی مقاومت، این رسانه با مخاطبین خود از هر طیفی که او را پیگیری کنند از راه ایجاد تردید تدریجی در سلامت جامعه، توانمندی جمهوری اسلامی در پاسخ به احتیاجات مردم را انکار می‌کند. نسبت به ولایت فقیه به عنوان ستون فقرات جمهوری اسلامی نیز از تشکیک در اسلامی بودن نظریه ولایت‌فقیه و صلاحیت ورود فقه به عرصه سیاسی ـ اجتماعی تا تشکیک در لیاقت شخص رهبری و سلامت منتصبانش را سوژه غیرمستقیم خود قرار می‌دهد. همچنین با زیر سؤال بردن اجتهاد علمی، سلامت مالی، مدیریت سیاسی و لیاقت آیت‌الله خامنه‌ای برای انتخاب در جایگاه رهبری، سیل اتهامات و شبهات را از سال ۸۸ به ولایت‌فقیه و شخصیت رهبر معظم انقلاب اسلامی روا داشته است. فلذا رویکرد بی‌بی‌سی به ولایت‌فقیه نگاهی تشکیکی ـ تخریبی است. دومین جبهه حملات رسانه‌ای بی‌بی‌سی فارسی در بُعد سیاسی مقاومت، به اصلی ترین محافظ قانون اساسی و قوانین شرع مقدس، یعنی شورای نگهبان است. نظارت استصوابی این شورا بر اسلامی بودن قوانین مورد تصویب مجلس و لزوم بررسی سوابق کاندیداها، همواره موردتوجه این دو رسانه بوده است. نظارت بر سوابق اخلاقی و اظهارات دینی مسئولین ارشد نظام و مانعیت از قدرت‌یابی معاندان اصول انقلاب اسلامی، موجب شده که بی‌بی‌سی اتهام تنظیم گزینه‌های مجلس خبرگان را نیز بر این شورا حمل کند؛ چراکه می‌خواهد برای در انفعال قرار دادن ولی فقیه در جامعه، از فشار بر مدافع قانونی جایگاه او استفاده کند. این شبکه‌ها با ارائه تصویری دیکتاتور مآبانه از نحوه تنظیم قوا در جمهوری اسلامی و نشان دادن شورای نگهبان به‌عنوان کارفرمای بازدارندگی از تهدید و تضعیف جایگاه رهبری، به نوعی اصلی‌ترین نهادهای سیاسی انقلاب را در لباس نافی دمکراسی نمایش داده‌اند. دو شبکه مذکور این عقیده را در ذهن مخاطبین القاء می‌کنند که اساساً ولایت‌فقیه به معنی سلطنت بر زندگی مردم و تحمیل نظرات یک شخص بر سرنوشت میلیون‌ها ایرانی است. بی‌آنکه انحصار بقای رهبری در تائید و نظارت مدام شورای خبرگان منتخب مردمی و حدود قوانین معین اسلام را ذکر نمایند. همچنین با طرح شبهه دوری بودن انتخاب اعضای خبرگان، نظارت حقیقی بر رهبری را زیر سؤال می‌برند؛ بی‌آنکه بیان دارند: رهبری فعلی به انتخاب شورای خبرگان پیشین رسیده و رهبری پیشین نیز منتخب مستقیم مردم بوده است. این دو رسانه با برجسته‌سازی موضوع رفراندوم و ایجاد دوقطبی رهبری ـ مردم، سعی در حذف اصول ۵۷ و ۱۱۰ قانون اساسی[۱] و سلب مشروعیت از رهبری داشته و همواره عناصر اعتماد ساز مردم به ایشان را تخریب کرده‌اند. درنتیجه اساسی‌ترین جایگاه سیاسی و اصلی‌ترین نهاد قانونی نظام را مخدوش می‌کنند.

۱ اصولی از قانون اساسی (اصلاحیه سال ۱۳۶۸) که در آن‌ها به‌صراحت، پذیرش ولایت‌فقیه و اختیارات رهبری بیان‌شده است.

۴،۳،۲. سپاه و نیروی قدس:

جدول شماره ۲- تحلیل مضمون ۲۵ شماره از گزارشات خبری شبکه بی بی سی فارسی و منوتو درباره سپاه و نیروی قدس ایران

ردیف	نقل قول گزارشات خبری	مضمون پایه ای	مضمون سازمان دهنده	مضمون فراگیر
۱	سرلشکر جعفری: از ابتدا قرار نبود سپاه، نیرویی نظامی باشد/ BBC ۹۴/۶/۱۰	بی نیازی به نظامی گری سپاه	۶+۲+۹+ ۲۱+۱۴+۱۱+۱۰ = الف	الف + د
۲	مشاور فرمانده سپاه قدس: ساخت یک سلاح هسته‌ای از ساخت عینک آسانتر است/ BBC ۹۶/۹/۵	ارتباط ساخت بمب هسته ای با سپاه		
۳	از سهم نفت تا سهم سپاه؛ نگاهی به بودجه سال ۹۴ ایران/ BBC ۹۳/۹/۱۶	بودجه نفت کشور به جیب سپاه میرود		
۴	ژنرال پترائوس: قاسم سلیمانی پیام فرستاد که دیپلمات‌ها را فراموش کن، باید با من مذاکره کنی/ BBC ۹۷/۱۲/۲۴	دخالت در امور سیاست خارجی	دخالت در امنیت منطقه و تحریک دشمنان به جنگ	
۵	آمریکا 'شبکه انتقال یک میلیارد دلار به سپاه پاسداران' را تحریم کرد/ BBC ۹۸/۱/۶	ارتباط تحریم ها با سپاه		
۶	ارباب‌سیر اتهام توطئه برای ترور سفیر عربستان با همدستی سپاه قدس را پذیرفت/ BBC ۹۱/۷/۲۶	تعرض به امنیت همسایگان		دخالت سپاه در سیاست داخلی و خارجی کشور
۷	مطهری: مقصر وضع فعلی آنهایی هستند که با هوا کردن موشک نگذاشتند برجام اجرا شود/ BBC ۹۷/۵/۹	بی اثر کردن ثمرات اقتصادی برجام		
۸	'پایان داعش': پیروزی ایران با ذوق‌زدگی زودگذر/ BBC ۹۶/۱۱/۱۶	ادعای مشکوک از بین بردن داعش	۲۲+۲۰+۱۷+۳ +۲۵= ب	
۹	ویدیو آیا ایران در تنش با آمریکا برگ حوثی‌ها را بازی می‌کند؟/ BBC ۹۷/۵/۴	وسیله بودن یمن ب رای اهداف سپاه		
۱۰	گزارش وزارت‌خارجه آمریکا: حکومت ایران حامی تروریسم و عامل بی‌ثباتی است/ BBC ۹۷/۶/۲۹	مشکل امریکا با خطر افرینی سپاه	تصاحب منابع اقتصادی کشور	
۱۱	ویدیو دفاع تمام عیار سپاه پاسداران از حضور ایران در جنگ یمن/ BBC ۹۷/۹/۱	ارتباط کشتار مردم یمن با دخالت سپاه		
۱۲	علی سعیدی: وظیفه ذاتی سپاه مهندسی معقول و منطقی انتخابات است./ BBC ۹۱/۱۱/۱۹	دخالت در انتخابات		
۱۳	آمریکا نسخه‌برداری از پهپادش توسط ایران را 'اغراق آمیز' خواند/ BBC ۹۳/۸/۲۲	دستاوردهای غلو آمیز سپاه	۲۳+۱۵+۷+۵ = ج	الف + ج
۱۴	جانشین فرمانده سپاه: صدهزار موشک در لبنان آماده شلیک به اسرائیل است/ BBC ۹۵/۴/۱۱	تحریک و تهدید امنیت اسراییل		
۱۵	چرا ایران پس از برجام در جذب سرمایه گذاران خارجی موفق نیست؟/ BBC ۹۵/۵/۱۲	ارتباط مشکلات اقتصادی با سپاه	ایجاد اختلال در معیشت مردم	
۱۶	اتاق خبر/ «ترویستی» خواندن سپاه چه اثری بر روابط داخلی و خارجی جمهوری اسلامی خواهد داشت؟/ شبکه من و تو	مشکل آفرینی در روابط خارجی ایران		منفعت مالی و سوء استفاده اقتصادی سپاه
۱۷	اتاق خبر/ سیطره نفوذ سپاه در عرصه اقتصاد و سیاست تا کجا پیش رفته است/ شبکه من و تو	تشکیل مافیای سیاسی – اقتصادی	۲۴+۱۶+۱۲+۴ = د	
۱۸	اتاق خبر/ عملکرد چهل ساله این نهاد نظامی وابسته به حکومت چیست/ شبکه من و تو	جدایی سپاه از مردم		
۱۹	شبکه نیم – قدرت سپاه/ آهنگ قدرت سپاه بر گرفته از آهنگ بالا/ شبکه من و تو	مضحک بودن قدرت سپاه	دخالت در امور سیاسی	
۲۰	«اقتصاد با من و تو، سمت ۱۳۳ / فعالیت اقتصادی سپاه/ شبکه من و تو	منافع اقتصادی سپاه از نظامی گری		
۲۱	اتاق خبر/ موضوع مرگ پریناز را «از سپاه و اطلاعات» پیگیری کنید/ شبکه من و تو	تهدید امنیت مردم	۱۹+۱۳+۸ = ه	ه + و
۲۲	"صعود سپاه پاسداران در قدرت"/ سود سلطة اقتصادی و سیاسی سپاه پاسداران/ شبکه من و تو	منافع اقتصادی سپاه از نظامی گری	تردید برانگیزی قدرت سپاه	
۲۳	اتاق خبر/ «ترویستی» خواندن سپاه چه اثری بر روابط داخلی و خارجی جمهوری اسلامی خواهد داشت؟/ شبکه من و تو	ارتباط مشکلات اقتصادی با سپاه		ناتوانی سپاه در تامین امنیت کشور
۲۴	اتاق خبر/ رویکرد و شالوده یک دولت در مقایسه با «دولت با تفنگ» چه تفاوت های ساختاری دارد؟/ شبکه من و تو	دخالت در امور سیاسی کشور	۱۸+۱= و بی ثمری سپاه برای مردم	
۲۵	اتاق خبر/ سیطره نفوذ سپاه در عرصه اقتصاد و سیاست تا کجا پیش رفته است/ شبکه من و تو	گسترش دخالتهای سیاسی اقتصادی		

در بُعد امنیتی مقاومت، این دو رسانه از ابتدای ایجاد داعش، علیه حاکمیت بشار[1] موضع گرفته و در اثبات مشروعیت او هر ادله‌ای که قابل‌طرح بود را تخریب کردند. برنامه ۶۰ دقیقه، البغدادی[2] سرکرده گروه تروریستی داعش را «رهبر پیکارجویان» نامید و داعش را ناشی از تعارض اسلام و دموکراسی خواند. ازآنجاکه منطقه شامات عمق استراتژیک ایران است (افضلی, و غیره, ۱۳۹۵ ص. ۳۶۱)، انفعال در برابر نیروهای سازمان‌یافته تروریستی، تهدیدی جدی بر تمامیت ارضی و بقای شرکای سیاسی ایران بود. (یارمحمدی, و غیره, ۱۳۹۴ ص. ۸۵-۸۶)

با ورود سپاه قدس ـ در ردای شاخص‌ترین نیروی امنیتی جبهه مقاومت اسلامی ایران ـ به منطقه، پس از دعوت دولت سوریه برای مقابله با تروریسم، بی‌بی‌سی مساعدت ایران را ایجاد بحران در منطقه نامید و با تلاش بر اثبات جنایتکاری اسد، سپاه را حامی دیکتاتوری جلوه داد. او با انتساب حملات شیمیایی به ارتش اسد، تجاوز غرب به خاک سوریه را وظیفه‌ای انسانی دانسته و حمایت سپاه قدس از دولت سوریه را دفاع از جنایتکاران القاء نمود. فلذا او را به مثابه نیرویی تروریستی و عنصری ناپاک برشمرد. (مهدی زاده, و غیره, ۱۳۹۲ ص. ۵۹-۶۵) هر دو شبکه از بدو تأسیس، همواره تلاش کردند تا یکی از علل ناکارآمدی‌های دولت اصلاحات، ناملموسی نتایج اقتصادی برجام، حضور آمریکا در خاورمیانه و عدم تصویب FATF[3] و 2030[4] را رویکردهای دفاعی سپاه معرفی کنند و اساس آن را مخل امنیت ملی، وجهه بین‌المللی و رشد اقتصادی ایران جلوه دهند. در موضوع سپاه و نیروی نظامی جبهه مقاومت ایران، تلاش این رسانه‌ها در القای مفاهیم ذیل خلاصه می‌شود:

۱. دخالت سپاه در تصمیمات سیاسی ۲. زائد بودن سپاه با وجود ارتش ۳. تحریک و تهدید آمریکا، اسرائیل و عربستان به جنگ ۴. چپاول منافع تجاری و بودجه ملی ۵. توهم خواندن توطئه خارجی و ۶. ضعیف جلوه دادن سپاه در برابر نیروهای نظامی غر

من و تو عامل بی‌ثباتی تجاری، مفاسد اقتصادی، تهدیدات امنیتی و ناکامی‌های سیاسی ایران را استقلال سپاه بیان می‌دارد. بی‌بی‌سی نیز سپاه را با چهره‌ای خودسر در سیاست، چپاول‌گر در اقتصاد و تنش‌آفرین در منطقه، به نمایش می‌گذارد. درآخر با بزرگنمایی قدرت نظامی دشمنان و تأکید بر خانمان‌سوز بودن نتیجه جنگ با آنان، همچنین با سیاه نمایی فعالیت‌های سپاه و بدبین ساختن مردم به او، به پذیرش مذاکره با غرب ترغیب می‌کنند.

---

۱ بشار اسد (زاده ۱۱ سپتامبر ۱۹۶۵)، رئیس‌جمهور فعلی کشور سوریه و سومین فرزند حافظ اسد است.

۲ ابوبکر البغدادی (زاده ۱۹۷۱) رهبر تشکیلات تروریستی سلفی با نام دولت اسلامی شام و عراق است.

۳ گروه ویژه اقدام مالی - Financial Action Task Force

۴ دستور کار برای توسعه پایا و یا سند ۲۰۳۰ یونسکو - 2030 Agenda

۴,۳,۳. انتخابات و راهپیمایی‌های مردمی:

جدول شماره ۳– تحلیل مضمون ۲۵ شماره از گزارشات خبری شبکه بی بی سی فارسی و منوتو درباره انتخابات و راهپیمایی های مردمی ایران

ردیف	نقل گزارشات خبری	مضمون پایه ای	مضمون سازمان دهنده	مضمون فراگیر
۱	درخواست احمدی نژاد از خامنه ای: برگزاری فوری انتخابات آزاد ریاست جمهوری و مجلس/ BBC ۹۶/۱۲/۲	مانعیت رهبری از برگزاری رفراندوم	۱۵+۱۳+۱۰+۹+ ۲۲+۲۰+۱۹+۱۷ = الف	الف+ ه= ۱
۲	حجاریان: در انتخابات ۸۸ نه تقلب شد نه تخلف، تدلیس سیستماتیک بود./ BBC ۹۲/۵/۲۰	مهندسی انتخابات ۸۸		
۳	رویای رفراندوم از بالادست قدرت تا کف خیابان./ BBC ۹۶/۱۱/۲۳	تظاهرات برای تحقق رفراندوم		
۴	احمدخاتمی بار دیگر بر ادامه شعار مرگ بر آمریکا تاکید کرد./ BBC ۹۲/۸/۲	حکومتی بودن شعار مرگ بر آمریکا	سرکوب مخالفان بدستور رهبری	تحمیل انتخابات فرمایشی و کشتار رفراندوم خواهان
۵	انتقاد فرمانده سپاه از مدعیان موافقت امام با تعطیلی شعار مرگ بر آمریکا./ BBC ۹۲/۷/۲۲	جعلی بودن شعار مرگ بر آمریکا		
۶	محمدرضا خاتمی: در انتخابات ۸۸، هشت میلیون رای به صندوق ها اضافه شد./ BBC ۹۷/۸/۱۳	وقوع تقلب در انتخابات ۸۸		
۷	سخنگوی شورای نگهبان احمدی نژاد را به تلاش برای مهندسی انتخابات ۸۸ متهم کرد./ BBC ۹۶/۱۱/۳	مهندسی انتخابات بدست اصولگرایان		
۸	آیا انتخابات ۹۴، نشان از سلامت انتخابات ۸۸ دارد؟ BBC ۹۴/۱۲/۲۰	تثبیت فساد انتخابات ۸۸		
۹	هشدار به حضور معترضان به نتیجه انتخابات ۸۸ در انتخابات آینده./ BBC ۹۳/۱۰/۱۲	اجبار در پذیرش انتخابات جعلی	۱۱+۸+۷+۶+۲+ ۱۴+۱۲= ب	
۱۰	هشدار آیت الله خامنه ای در مورد ادامه تظاهرات خیابانی./ BBC ۸۸/۳/۲۹	سرکوب اعتراضات		
۱۱	کروبی همچنان انتخابات ۸۸ را مهندسی شده می داند./ BBC ۹۳/۲/۲۵	مهندسی انتخابات ۸۸	مهندسی انتخابات و تغییر رای مردم	ب+ و= ۲
۱۲	عارف: در انتخابات ۸۸ تخلف های اشکار اتفاق افتاد./ BBC ۹۲/۳/۱۲	تخلفات انتخاباتی ۸۸		
۱۳	مشاور میرحسین موسوی: رهبری گفت ابطال انتخابات خط قرمز است، موسوی گفت حق مردم!/ BBC ۹۷/۱۰/۱۲	استبداد رهبری و سرکوب مردم		
۱۴	پیگیری توزیع غیر قانونی پول توسط دولت ایران قبل از انتخابات ۸۸/ BBC ۹۰/۳/۴	خریدن رای مردم		تغییر رای مردم و تحمیل افکار انقلابی
۱۵	قربانیان حوادث پس از انتخابات ۸۸: پرونده ها مسکوت و خانواده ها خاموش/ BBC ۹۲/۳/۴	کشتار معترضین و منع جواز پیگیری		
۱۶	چرا راهپیمایی ۲۲ بهمن امسال برای حکومت ایران اهمیت داشت؟/ BBC ۹۶/۱۱/۲۲	منافع حکومتی تظاهرات ها	۲۴+۱۸+۱۶= ج	
۱۷	موج جدید بازداشت ها در آستانه راهپیمایی ۲۲ بهمن./ BBC ۸۸/۱۱/۱۸	سرکوب صدای مخالفین	حکومتی بودن راهپیمایی ها	
۱۸	بانوانی با ظاهر متفاوت در تظاهرات حکومتی ایران./ BBC ۹۰/۱۱/۲۳	نمایش مردمی بودن با ظاهرسازی تظاهرات		
۱۹	یک فرمانده سپاه: هر کس در ۲۲ بهمن اعتراض کند، عامل بیگانه است./ BBC ۸۸/۱۱/۱۰	تهدید مخالفین	۲۵+۲۳+۲۱= د	
۲۰	برداشت آمریکا از اصرار آیت الله خامنه ای به سرکوب مخالفان./ BBC ۸۹/۹/۹	سرکوب مردم از جانب رهبری	ابزاری بودن مقدسات	ج+ د= ۳
۲۱	روزنامه های تهران: با شهدا کاسبی نکنید!/ BBC ۹۴/۳/۲۱	ابزاری بودن مفاهیم معنوی		
۲۲	پلیس ایران بازداشت تعدادی از معترضان روز قدس را تایید کرد./ BBC ۸۸/۶/۲۸	حذف مخالفان در راهپیمایی ها	۳+۱= ه مانعیت رهبری از رفراندوم مردمی	حکومت ساز بودن راهپیمایی ها و سوء استفاده از مقدسات
۲۳	تشییع جنازه غواصان با شعارهای علیه مذاکره./ BBC ۹۴/۳/۲۷	استفاده ابزاری از شهدای جنگ تحمیلی		
۲۴	بیانیه سپاه پاسداران درباره نحوه راهپیمایی ۱۳ آبان./ BBC ۸۸/۸/۱۱	حکومتی بودن راهپیمایی ها	۵+۴= و بیگانگی مردم با شعار مرگ بر آمریکا	
۲۵	تشییع جنازه محسن حججی عضو سپاه پاسداران ایران که گروه موسوم به دولت اسلامی (داعش) او را پس از اسارت در سوریه کشت، در تهران برگزار شد./ BBC ۹۶/۷/۵	تک قطبی بودن تشییع جنازه شهدا		

در توضیح بُعد اجتماعی مقاومت بیان می‌شود: زمانی که ریچارد سمبروک، مدیر خبری BBC در اجلاس ABU اصفهان گفت: ذهنیت ایرانیان از بازوی حکومت بریتانیا بودن بی‌بی‌سی را تغییر خواهد داد، می‌شد فهمید چرا آفاق[1]، مخاطب محوری را یکی از سه خط‌مشی این شبکه می‌داند. (زابلی زاده, ۱۳۹۰ ص. ۱۴۰-۱۴۹) مدتی بعد، نحوه پوشش اخبار انتخابات دهمین دور ریاست جمهوری، بینندگان را به حمایت از موسوی و تقابل با احمدی‌نژاد کشاند و این‌طور جلوه داد که موسوی با اختلاف بالا پیروز انتخابات است. بی‌بی‌سی فارسی در آن سال برای طرد حمایت اجتماعی از جمهوری اسلامی ـ که بارزترین نمود آن شرکت در انتخابات است ـ به زیر سؤال بردن سلامت انتخابات و تضعیف احساس مردم‌سالاری در ایران روی آورد و از طرق زیر کمک گرفت:

۱. خط محوری ادعای تقلب
۲. پوشش گسترده اعتراضات
۳. القای تفاوت نتیجه با انتظار
۴. القای دستبرد به آراء مردمی
۵. نامعتمد نشان دادن ناظران
۶. تأکید بر بی‌اعتمادی مردم
۷. اصرار بر تشکیل کمیته بی‌طرفی، جهت اثبات عدم سلامت انتخابات در خرداد ۸۸

فلذا بی‌بی‌سی فارسی آن‌قدر در اولین سال تأسیس خود برای عناوین خبری زیر تصویرسازی کرد که از همان وقت شعار بی‌طرفی ـ در نمایش حمایت مردم از نظام ـ را نقض نمود: (زابلی زاده, ۱۳۹۰ ص. ۶۹-۱۲۶)

۱. برخورد نیروهای امنیتی با اغتشاش گران و برخورد با مردم
۲. شعارهای ضد نظام و رهبری
۳. خشم و انزجار مردم از نظام با محتوای ظلم بر مردم و خفقان
۴. پخش ترانه‌های لس‌آنجلسی
۵. تأکید بر کلید واژه تقلب و ثبت این تصویر که نظام مردم را فریب داده و سرکوبشان میکند.

رویه بی‌بی‌سی در نفی وجود مردم سالاری و حمایت مردمی از نظام ایران، منعکس در مفاهیم زیر است:

۱. تقلیل شرکت در انتخابات
۲. القای بی‌اعتمادی گسترده مردم به مسئولان نظام و عدم حمایت ملی از حکومت اسلامی
۳. تشکیک در مردمی بودن انتخاب مسئولان و عدم امکان تصمیم‌گیری ملت در سیاستها
۴. تردید در سلامت انتخابات
۵. دولتی، قشری و فرمایشی خواندن راهپیمایی‌های مردمی حامی نظام (مانند ۲۲ بهمن، روز قدس، ۱۴ خرداد و ۱۹ دی).

این رسانه‌ها مردم‌سالاری نظام را با کوچک نمایی سطح استقبال از راهپیمایی‌های انقلابی و القای سرکوب اعتراضات غیرقانونی زیر سؤال می‌برند. BBC در سال ۸۸ با تأکید بر ادعای تقلب در رو به روی نظام قرار دادن مردم حرکت کرد تا اجتماعی اختناقی تصویر کند. همچنین در جهت عادی‌سازی رابطه با آمریکا، مضر خواندن تقابل با اسرائیل و ارائه چهره‌ای تندرو، مرتجع و ناآگاه از ائمه جماعات و روشنگران مردمی نظام؛ برای منفعل سازی ادبیات مقاومت، جدا کردن مردم از حاکمیت، و متنفر ساختن مخاطبین از مفاهیم انقلابی، استفاده کرد.

---

۱ بهروز آفاق تبریزی، مدیر بهایی مذهب بخش آسیای بی‌بی‌سی.

۴،۳،۴. تحریم اقتصادی و پیشرفت علمی:

جدول شماره ۴– تحلیل مضمون ۲۵ شماره از گزارشات خبری شبکه بی بی سی فارسی و منوتو درباره تحریم اقتصادی و پیشرفت علمی ایران

ردیف	نقل گزارشات خبری	مضمون پایه ای	مضمون سازمان دهنده	مضمون فراگیر
۱	تامین مالی تروریسم در ایران، هزینه مالی داعش در ایران چگونه تامین میشود؟/ من و تو، اقتصاد برنامه ۱۶	تامین تروریسم عامل مشکلات اقتصادی	۱۵+۱۲+۱۰+۳+ ۲۱+۲۰+۱۹+۱۸+ ۲۳= الف	الف+ ج= ۱
۲	رکود تورمی، میراث دولت عدالت محور./ BBC ۹۲/۸/۱۱	دولت عدالتخواه عامل مشکلات اقتصادی		
۳	گورخواب های گورستان نصیرآباد: همین یک گور را هم با کتک از ما گرفتند./ BBC ۹۵/۱۰/۷	ظلم اقتصادی و فقر اسفبار ایران		
۴	آثار تحریم ها بر اقتصاد ایران، ارزیابی مواضع ایران و گروه ۱+۵/ اقتصاد با من و تو	تحریم گسترده عامل مشکلات اقتصادی	فقر، تبعیض و بحران اقتصادی در ایران	
۵	پایان سالها تحریم اقتصادی، ایران دوباره به شبکه مالی جهانی باز میگردد./ BBC ۹۴/۱۰/۲۶	تشویق در پیوستن به اقتصاد جهانی		
۶	اقتصاد ایران در آستانه فاجعه ملی و واژه ای موهوم به نام اقتصاد مقاومتی./ BBC ۹۷/۷/۲۱	اقتصاد مقاومتی گزینه ای موهوم و ناهمگون		استقلال از اقتصاد جهانی، عامل بحران اقتصادی ایران
۷	اقتصاد ایران، گروگان اهداف ایدئولوژیک جمهوری اسلامی./ BBC ۹۷/۵/۱۳	اسلام سیاسی عامل مشکلات اقتصادی		
۸	عاقبت اقتصاد ایران، جدال چهل ساله اقتصاد آزاد و جمهوری اسلامی./ BBC ۹۷/۷/۲۸	استقلال اقتصادی ایران عامل مشکلات		
۹	مخالفت رهبر ایران با تصویب لایحه مبارزه با تامین مالی تروریسم/ BBC ۹۷/۳/۳۰	مانع بهبود اقتصاد ایران رهبری است		
۱۰	ایران و بحران اقتصادی دهه ۹۰، سقوط به مادون طبقه./ BBC ۹۷/۱۰/۲۹	ایران در بحران اقتصادی و فقر	۲۴+۱۴+۹+۷+۲ = ب	
۱۱	آینده ای نامعلوم در انتظار جامعه ایرانی، سونامی مهاجرت./BBC ۹۶/۱۲/۱۹	فرار نخبگانی برآمده از بحران اقتصادی	اندیشه انقلاب اسلامی، عامل مشکلات اقتصادی	
۱۲	هشدارها در مورد فقر و کارتن خوابی زنان در ایران/ BBC ۹۴/۳/۱۸	فقر فراگیر و زنان درگیر بحران اجتماعی		
۱۳	رئیس مجلس ایران: با ۲۰ میلیارد دلار قاچاق در سال، اقتصاد مقاومتی صورت نمی گیرد./ BBC ۹۵/۲/۲۰	قاچاق و موهوم بودن اقتصاد مقاومتی		ب+ د= ۲
۱۴	اقتصاد مقاومتی بازگشت پیروزمندانه به قبل از انقلاب است./ BBC ۹۶/۱/۱۶	بازگشت جمهوری اسلامی به پهلوی		
۱۵	رئیس کمیته امداد: ۱۱ میلیون نفر در ایران زیر خط فقر زندگی میکنند./ BBC ۹۵/۱۲/۸	فقر فراگیر و بحران گسترده اقتصادی	۸+۵+۴= ج	
۱۶	برنامه هسته ای پر هزینه ایران چه نفعی برای ملت و حکومت دارد؟/ BBC ۹۳/۷/۱۶	نفی الزام پیشرفت هسته ای ایران	استقلال اقتصادی عامل مشکلات	اندیشه اسلام انقلابی، عامل فقر و فساد اقتصادی
۱۷	روزنامه های تهران: آتش بس سوریه و فقر گسترده تر از گورخوابی/ BBC ۹۵/۱۰/۱۱	ارتباط فقر در ایران با دفاع از سوریه		
۱۸	صدای رنج کولبران ایرانی لب مرز، گفتگو با نیما سروستانی کارگردان مرز ناامیدی/ BBC ۹۱/۹/۲۴	فقر فراگیر و حقانیت عمل قاچاقچیان	۲۲+۱۷+۱= د	
۱۹	هفت میلیون نفر در حاشیه شهر ها زندگی می کنند./ BBC ۸۷/۱۲/۳	تبعیض اقتصادی و فقر در ایران	حمایت از سوریه و تروریسم، عامل فقر	
۲۰	دیدبان حقوق بشر: دولت ایران حقوق کارگران را پایمال میکند./ BBC ۹۲/۲/۱۰	ظلم بر کارگران و تبعیض اقتصادی		
۲۱	آیت الله مکارم شیرازی: فقر در کشور بیداد میکند./ BBC ۸۹/۶/۱۲	فقر گسترده به اذعان مراجع دینی	۲۵+۱۶+۱۱= ه	ه+ و= ۳
۲۲	ظریف: پولشویی گسترده در جمهوری اسلامی ایران یک واقعیت است/ BBC ۹۷/۸/۲۱	فساد عامل ممنوعیت تصویب FATF	تردید در رشد علمی و توسعه تکنولوژیک ایران	توهم پیشرفت و راهگشایی اقتصاد مقاومتی
۲۳	دست کم ۲۰۰ هزار کودک زیر ۶ سال ایران سوء تغذیه دارند./ BBC ۹۱/۱۲/۲۸	بحران فقر و گرسنگی در ایران		
۲۴	اقتصاد ایران چهل سال بعد، خوب شد یا بد شد که انقلاب شد؟/ BBC ۹۷/۱۲/۵	نتیجه انقلاب اسلامی فقر و تبعیض اقتصادی	۱۳+۶= و اقتصاد مقاومتی ایده ای موهوم	
۲۵	رشد علمی ایران، واقعیت یا تبلیغات دولتی؟/ BBC ۹۲/۱/۲۵	تبلیغاتی بودن ادعای رشد علمی ایران		

در بُعد علمی ـ اقتصادی مقاومت نیز بیان می‌شود: طبق آخرین گزارش مجمع اقتصاد جهانی که هرساله به کمک صدها متخصص علم اقتصاد تهیه و منتشر گردیده، تولید ناخالص ملی و برابری قدرت خرید[1] ایران با حجم ۱۵۰۰ بیلیون دلار در رتبه هجدهم دنیا؛ بالاتر از سوئیس، نروژ، اتریش، هلند، مالزی، سنگاپور و هنگ‌کنگ قرار دارد. این در حالی است که بی‌سابقه‌ترین تحریم‌های اقتصادی سده اخیر بر نظام تجاری ایران تحمیل‌شده و ذخیره ارزی[2] کشور با کمترین بدهی‌های جهانی در رتبه ۷ دنیا قرار دارد. (World Economic , 2017–2018 pp. 150-151) با این وجود رسانه‌های مذکور، همواره به القای فقر گسترده و توجیه‌پذیر ساختن تحریم‌های اقتصادی غرب علیه ایران پرداخته‌اند. در مسئله برجام به الگوی اعطای امتیاز در ازای رفع تحریم، رویکردی مثبت نشان داده و مخاطبین را به محدودسازی هسته‌ای و فراتر از آن ترغیب داشته‌اند. طبق تحقیقات، ۳۰٪ از گزارش‌های اقتصادی BBC پیرامون برجام ذیل تأثیر مثبت رفع تحریمهای هسته‌ای در اقتصاد بوده است که خلاف تأکیدات رهبری بر حداقلی بودن تأثیر آنها و اصل بودن مدیریت داخلی است. آنان همچنین با زیر سؤال بردن فعالیت‌های موشکی و عدم تصویب FATF، آنان را از عوامل تشدید تحریم‌ها دانستند. (نائینی, و غیره, ۱۳۹۶ ص. ۱۰۶–۱۱۰)

هر دو شبکه تورم سال‌های ۹۰–۹۱ را جای قطعنامه‌های تحریمی ناشی از فتنه ۸۸، نتیجه عدالت‌طلبی اقتصادی دولت وقت معرفی کردند. همچنین با حمایت از رویه محدودسازی صنایع هسته‌ای و تمرکز دولت بر رفع تحریم‌های خارجی، اصالت گفتمان اقتصاد مقاومتی و تمرکز بر تولید داخلی را به حاشیه راندند. تحریم، تورم، رکود و گرانی را نیز محصول گفتمان انقلابی و اقتصاد اسلامی خواندند. همچنین ضمن مضامینی چون:

۱. پیوستن به اقتصاد جهانی و تجارت آزاد
۲. مبارزه با پول‌شویی و منع حمایت از تروریسم
۳. تحقق اقتصاد علمی و آموزش‌های اصلاحی
۴. مذاکرات سیاسی جای جنگ‌طلبی و افراطی‌گری.

ایرانیان را به تصویب FATF، پالرمو، 2030، نفوذ امنیتی ـ اطلاعاتی و فشار سیاسی ـ حقوقی غرب سوق داده‌اند. آنان با تضعیف نهاد حوزوی، از جذب منابع اقتصادی‌ای چون: وقف، خمس، زکات و صدقه مانع گردیده‌اند و با:

۱. تبلیغ مزایای تحصیل و زندگی در اروپا و آمریکا
۲. یأس از آینده علمی و رقابت‌پذیری تولیدات ملی
۳. تبلیغاتی نامیدن پیشرفت‌های تکنولوژیک کشور
۴. و القای تداوم عقب‌ماندگی ایران از توسعه غربی

نخبگان و سرمایه‌داران ایرانی را از صف دادرسی به معضلات کشور خارج می‌کنند. این رسانه‌ها جوانان را از اراده کمک به پیشرفت علمی و توسعه حقیقی ایران مأیوس؛ و مناسبات غربی را آن‌طور جلوه می‌دهند که گویی تحقق پیشرفت، تنها با جلب رضایت قدرت‌های غربی و اجرای لیبرال ـ سرمایه‌داری ممکن است.

1 GDP (purchasing power parity)
2 Currency reserve

۴,۳,۵. زنان و فرهنگ ایرانی ـ اسلامی:

جدول شماره ۵– تحلیل مضمون ۲۵ شماره از گزارشات خبری شبکه بی بی سی فارسی و منوتو درباره زنان و فرهنگ ایرانی – اسلامی

ردیف	نقل گزارشات خبری	مضمون پایه ای	مضمون سازمان دهنده	مضمون فراگیر
۱	جواب با سالومه، نگهداری از سگ در ایران/ خلوت سگ ها/ من و تو پلاس، بار سگها/ من و تو	تبلیغ نگهداری از سگ در منازل	۱۸+۱۵+۷+۶+۵ +۲۳+۲۲= الف	الف= ۱
۲	سمت نو قسمت ۹، حقوق ترنس ها و رنگین کمانی ها، فمنیست ها و ترنس ها به زبان ساده/ من و تو	عادی سازی همجنس گرایی و فمنیسم		
۳	من و تو پلاس، احترام به عقاید و غسل تعمید سگ ها از زبان دکتر میترا بابک/ من وتو	ترویج پلورالیسم و اخلاق نسبی	تشویق به حضور خیابانی زنان به سبک غربی	تشویق به حضور خیابانی زنان با سبک غربی
۴	رپرتاژ، ازدواج با کودکان و راهکارهای مبارزه با آن/ من و تو	تقبیح ازدواج در نوجوانی		
۵	شبکه نیم ۸، سالها ممنوعیت زنان برای ورود به استادیوم و منع دوچرخه سواری بانوان/ من و تو	تقبیح عدم حضور زنان در منظر عمومی		
۶	سکسی ترین زن های دنیا در برنامه **Holleywood Report**/ من و تو	تبلیغ تصاویر جنسی و الگوسازی بازیگران		
۷	اسطوره مد، مک کوئین، آزاده در دنیای مد و فشن/ من و تو	ترویج مدهای غربی در پوشش بانوان		
۸	چراکه نه، آداب و رسوم خانواده های اصیل انگلیسی/ من و تو	تبلیغ و عادی سازی سبک زندگی غربی	۲۴+۱۷+۱۶+۸ = ب	ب+ و=۲
۹	من و تو پلاس، یوگای شناور و تاثیر موسیقی در زندگی/ من و تو	تبلیغ یوگا و موسیقی		
۱۰	اقتصاد با من و تو، هزینه مناسبت های مذهبی/ من وتو	القای اسراف در مراسمات دینی	تبلیغ زندگی اشرافی و لوکس غربی	نمایش زیباییهای زندگی اشرافی و شاهانه
۱۱	تاریخ فراموش شده، پارسیان/ هرگز نخواب کوروش، جشن های ۲۵۰۰ ساله/ من و تو	بزرگداشت شاهنشاهی در مقابل اسلام		
۱۲	تونل زمان، دستاوردهای اقتصادی و اجتماعی ایران در عصر پهلوی/ من و تو	تمجید از خدمات دوران پهلوی	۲۱+۱۴+۹= ج	
۱۳	تونل زمان، جشن عروسی جمعیت خیریه فرح پهلوی/ من و تو	القای خدمت رسانی و خیری خانواده پهلوی	تبلیغ موسیقی و یوگا	
۱۴	بهترین بهترین ها، ابی، لیلا فروهر، گوگوش، مهستی، شماعی زاده، قمیشی/ من وتو	الگوسازی خواننده های لس آنجلسی		
۱۵	جواب با سالومه، تفکیک جنسیتی، سانسور/ من و تو	تقبیح سانسور و رعایت محرمیت	۲۰+۱۰+۴= د	ج+ د= ۳
۱۶	خانه های رویایی با برادران اسکات، نانسی و رواندا/ من و تو	تبلیغ زندگی اشرافی و لوکس	القای انقضای برخی احکام دینی	
۱۷	بفرمایید شام، بهترین های نوروزی/ من و تو	عادی سازی روابط و مصرف گرایی		تبلیغ سگ، موسیقی و یوگا
۱۸	خشونت علیه زنان در ایران/ **BBC** ۹۱/۹/۵	اثبات ظلم بر زنان در ایران اسلامی	۲۵+۳+۱= ه عادی سازی همزیستی با سگ و اخلاقیات تابو	
۱۹	دشواری های بهائی بودن در ایران/ **BBC** ۹۵/۳/۳	القای ظلم بر فرقه ها		
۲۰	دادن حق طلاق به زنان، نظرات شما/ **BBC** ۹۲/۸/۲۴	دستکاری احکام و تشکیک در مذهب		
۲۱	مستند آواز بی سرزمین، نگاه به مشکلات آوازخوانی زنان در ایران/ **BBC** ۹۴/۱۲/۱۵	ترغیب به آواز خوانی زنان	۱۳+۱۲+۱۱= و	د+ ز= ۴
۲۲	زنان در آزادی، از پوشش اختیاری تا سکوهای اجباری/ **BBC** ۹۷/۸/۲۵	تقبیح حجاب و افتخارات زنان مذهبی	بازنمایی مثبت از شاهنشاه پهلوی	
۲۳	تجربه انواع آزار جنسی زنان در ایران/ **BBC** ۹۴/۱۱/۳	القای فساد و خشونت جنسی در جامعه		نقض تابوهای دینی و عادی سازی بی اخلاقی
۲۴	پا به پای کدام کشور مشروب می نوشید؟/ **BBC** ۹۵/۱۰/۱	ترغیب به نوشیدن مشروبات الکلی	۱۹+۲= ز عادی سازی انحرافات عقیدتی	
۲۵	آیا سگ واقعا نجس است؟/ **BBC** ۹۰/۲/۱۶	تشکیک در احکام و اعتقادات دینی		

و در بُعد فرهنگی مقاومت نیز، تمرکز این دو شبکه معطوف به تغییر در رفتار دینی زنان ایرانی است. فلذا برنامه‌های تلویزیونی من و تو و اخبار بی‌بی‌سی فارسی، القاگر موارد ذیل به‌عنوان معضلات فرهنگی ایران است:

۱. اجباری بودن حجاب زنان
۲. عدم مشروعیت ازدواج سفید
۳. حق طلاق و حضانت مردان
۴. سهم ارث و دیه اسلامی زنان
۵. ممنوعیت ترانه‌خوانی زنان
۶. منع ورود زنان به استادیوم
۷. منع روابط آزاد جنسی
۸. تقبیح هم‌جنس‌گرایی
۹. خانه‌داری زن و تربیت فرزند
۱۰. عدم نفوذ زنان در مناصب ارشد سیاسی و قضائی کشور
۱۱. جواز چندهمسری به آقایان

من و تو به طرزی آشکار علیه خانواده اسلامی فعالیت دارد و هر دو رسانه در جهت استحاله فرهنگ ایرانی و تضعیف عقاید اسلامی حرکت می‌کنند. آنان در پس تشویق به حضور اجتماعی زنان درصدد ترویج روابط نامشروع و به‌تدریج فروپاشی کارکرد خانواده‌اند؛ تا در فقدان تربیت مادرانی متدین، نسلی غیردینی پرورش دهند. فلذا فعالیت هردو شبکه و به‌طور خاص برنامه‌های تلویزیون «من و تو»، در مسیر تثبیت موضوعات زیر است:

۱. محکومیت پوشش اسلامی و برداشتن حجاب از سر دختران
۲. نفی ارزش مادری ـ همسری
۳. زیر سؤال بردن جایگاه ازدواج و لزوم تعهد به خانواده
۴. تبلیغ موسیقی لهوی، تفریحات غربی و روابط جنسی
۵. تمجید از سفرهای خارجی، برند پوشی، مد گردی، خرید خودرو لوکس و منازل اشرافی
۶. تبلیغ ورزش یوگا (به جای نماز)، فیتنس و رقص برای زنان
۷. ترویج غیرمستقیم طالع بینی، عرفان‌های نوظهور و بازنمودن راه ورود اجنه به زندگی افراد ۸ تشویق به نگهداری از سگ و گربه به‌عنوان عضوی از افراد خانواده (در معنویت زدایی و التیام رنج افسردگی ناشی از آن)
۹. منفعل، بی‌سواد، مظلوم و غیرمدنی خواندن زنان خانه‌دار
۱۰. تقبیح ازدواج در سنین نوجوانی، عادی‌سازی ازدواج سفید و زندگی مجردی.

درنهایت تلویزیون من و تو در تحقق اهداف ذیل نقشی پررنگ را ایفا نموده است:

۱. نفی ارزش‌ها و سنن ایرانی
۲. طرد احکام و عقاید اسلامی
۳. تبلیغ شهوت و لذت‌جویی
۴. بسط خودنمایی و خودخواهی
۵. ترویج مسئولیت‌گریزی
۶. القای نسبی بودن اخلاق

هدف آشکار این رسانه‌ها ترویج مصرف‌گرایی و ترغیب به زندگی تجملی است. آنان از با تبلیغ جذابیت‌های زندگی مرفهانه و مطلوب‌نمایی حیات عیاشانه، انتظارات اقتصادی خانواده‌ها را بالا می‌برند تا از احساس رضایتمندی‌شان بکاهند. مخاطبین خود را با معیار ساختن احساس خوشی و آسودگی به زیرپا گذاردن هر ممنوعیت اخلاقی دعوت می‌کنند. بنابراین رویکرد اصلی برنامه‌های فرهنگی آنان معطوف به مشغول ساختن زنان و جوانان ایرانی به بی‌بندوبار مآبی، غرب سالاری و راحت‌طلبی برای گرفتن هویت ایرانی و عقیده مقاومت است.

نتیجه‌گیری

جدول شماره ۶- مدل نهایی تحلیل مضمون ۱۲۵ شماره از گزارشات خبری شبکه بی بی سی فارسی و منوتو

ردیف	شاخصه های مقاومت	مضامین فراگیر مقاومت در تصویر رسانه های فارسی زبان انگلستان	مدل تصویری BBC, MANOTO	مفهوم اصلی
۱	سپاه و نیروی قدس ایران	دخالت سپاه در سیاست داخلی و خارجی کشور	ناتوان، مداخله جو و سو استفاده گر	نظریه مقاومت آیت الله خامنه ای (دامت برکاته)
۲		منفعت مالی و سوء استفاده اقتصادی سپاه		
۳		ناتوانی سپاه در تامین امنیت کشور		
۴	رهبری و شورای نگهبان	استبداد قانونی رهبری از طریق شورای نگهبان	مستبد و موذی، فاسد و منفور	
۵		هویت دوگانه و فساد پنهان رهبری		
۶		عدم صلاحیت علمی و رویه غلط رهبری		
۷		ولایت جعلی و عدم محبوبیت رهبری		
۸	انتخابات و راهپیمایی های مردمی	تحمیل انتخابات فرمایشی و کشتار رفراندوم خواهان	فرمایشی و حکومتی	
۹		تغییر رای مردم و تحمیل افکار انقلابی		
۱۰		حکومت ساز بودن راهپیمایی ها و سوء استفاده از مقدسات		
۱۱	تحریم اقتصادی و پیشرفت علمی	استقلال از اقتصاد جهانی، عامل بحران اقتصادی ایران	انقلاب منزوی، توهم مقاومت	
۱۲		اندیشه اسلام انقلابی، عامل فقر و فساد اقتصادی		
۱۳		توهم پیشرفت و راهگشایی اقتصاد مقاومتی		
۱۴	زنان و فرهنگ ایرانی - اسلامی	تشویق به حضور خیابانی زنان با سبک غربی	زندگی غربی در خط لذت و آسودگی	
۱۵		نمایش زیباییهای زندگی اشرافی و شاهانه		
۱۶		تبلیغ سگ، موسیقی و یوگا		
۱۷		نقض تابوهای دینی و عادی سازی بی اخلاقی		

در سالهای اخیر، نظام‌سلطه‌جهانی وظیفه تبلیغات رسانه‌ای علیه مقاومت داخلی جمهوری اسلامی ایران را به شبکه‌هایی از قبیل بی‌بی‌سی‌فارسی و من‌وتو سپرده است. بی‌بی‌سی، مدیریت اخبار علیه ابعاد سیاسی ـ امنیتی ـ اقتصادی مقاومت ایران را پذیرفته و من‌وتو، استحاله فرهنگی - اجتماعی آن را قبول کرده‌است. این دو رسانه میزان اعتنا به هر موضوع را باسیاست‌های کلی‌شان تطبیق می‌دهند و در هر زمان بسته به اهداف کلی خود پرداختن به مسئله‌ای را گزینش می‌کنند. آنان با سنجش مؤثرترین

نوع ورود به هر موضوع، ضمن حفظ جذابیت کلی برنامه، عناوین و محتوایی را به کار می‌گیرند که درنهایت نظر مطلوبشان را اثبات نماید.آنان برای هر طیف از مخاطب ایرانی برنامه‌ای مجزا ترتیب داده و در جذب هر صنف از جامعه، محرکی خاص تنظیم می‌کنند. به‌عنوان‌مثال جذابیت‌های بصری من‌وتو و القای حس آزادی، چاشنی عادی‌سازی هنجارشکنی‌هایش می‌شود و استفاده از چند میهمان ظاهرا همسو با جمهوری اسلامی، بهانه پیگیری مناظرات خبری بی‌بی‌سی از سوی موافقان نظام می‌گردد. یافته‌های تحلیل محتوایی پژوهش آنست‌که: هر دو رسانه در بعد سیاسی مقاومت جمهوری اسلامی، ولایت‌فقیه و شورای نگهبان را که اصلی‌ترین پیکره نظام سیاسی مقاومت تعریف می‌شوند، متهم به نوعی دیکتاتوری، قدرت‌طلبی و فساد ساختاری می‌کنند. همچنین سپاه پاسداران و نیروی قدس را بعنوان اصلی‌ترین مظاهر امنیت و عزت مقاومت ایرانی؛ عناصری مداخله‌گر در اقتصاد و سیاست، و تنش‌آفرین برای امنیت منطقه‌ای می‌خوانند. علاوه بر این علت حضور آمریکا در منطقه را ماجراجویی‌های سپاه و توانایی‌های نظامی غرب را بیش از قدرت پاسخگویی سپاهیان تصویر می‌کنند. در بُعد اجتماعی مقاومت نیز، انتخابات دوره‌ای و راهپیمایی‌های سالیانه انقلابی را ـ بعنوان نماد مردم‌سالاری جامعه ایران ـ صرفاً نمایشی تشریفاتی در ابقای نظام و حضوری فرمایشی برای مشروعیت‌سازی حکومت نمایش می‌دهند. در سنجش رکن علمی ـ اقتصادی مقاومت نیز عملکرد هر دو رسانه در جهت بزرگ‌نمایی آثار منفی تحریم‌ها و معطوف نمودن ذهن مخاطبین به راهگشایی مذاکره با غرب معطوف است. به علاوه آنان تردیدی عمیق و یأسی آشکار را نسبت به گفتمان اقتصاد مقاومتی، امکان پیشرفت علمی و خودکفایی ملی ایران بروز می‌دهند. همچنین رویکرد این دو رسانه به وجه فرهنگی مقاومت نیز در جهت هدف قرار دادن تقیدات اخلاقی ـ عبادی اسلام و مظاهر هویتی ـ سنتی ایرانی است. در این بُعد، فعالیت شبکه من‌وتو بر تغییر رفتار زنان و تخریب عناصر منتهی به تشکیل و تحکیم خانواده دینی تمرکز دارد. فلذا نتیجه تبلیغات فرهنگی آن، فساد اجتماعی، فروپاشی خانواده و تربیت نسلی دین‌گریز، غرب دوست و منفعل خواهد بود. می‌توان گفت که رسانه‌های فارسی‌زبان بی‌بی‌سی فارسی و تلویزیون من‌وتو نسبت به عناصر مقاومت در جمهوری اسلامی ایران، رفتاری آگاهانه و رویکردی تخریبی دارند. **در آخر** متکی بر یافته های پژوهش، بیان **این تئوری قابل دفاع خواهد بود** که نظام سلطه با ابزار رسانه‌ای خود ـ ذیل استعمار فرانو ـ همواره به طور فعال با گفتمان مقاومت در تقابل است؛ و علیه اصلی‌ترین مظاهر آن با هشیاری و برنامه ریزی دقیقی عمل می‌کند. هدف او شکست روحیه مقاومت ملل مسلمان و تسلیم سازی دولت‌های ضد استکباری، در برابر جهانی‌سازی سلطه غربی است.

منابع

منابع فارسی

۱) اروشا وارهال و پور قلی علی ***تسخیر قلمرو روانی و اطلاعاتی، راهی برای کسب پیروزی*** [مقاله]. - تهران : مطالعات عملیات روانی، پاییز، شماره ۶, ۱۳۸۳. - ص. ۱۶۲-۱۰۷.

۲) افضلی رسول, دستجردی کامران و دشتی طالشمکائیل حسن ***بررسی و تحلیل پیامدهای ژئوپلیتیکی بحران سوریه بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران*** [کتاب]. - تهران : جغرافیا، پاییز - شماره ۵۰, ۱۳۹۵. - ص. ۳۴۵-۳۶۸.

۳) امیدعلی میثم ***نقش شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی‌زبان در تغییر سبک زندگی جوانان ایرانی*** [مقاله] // مطالعات جوان و رسانه، تابستان، شماره ۵. - ۱۳۹۱. - ص. ۴۹-۶۵.

۴) آشنا حسام‌الدین **دیپلماسی عمومی، تأمین منافع ملی از طریق اطلاع‌رسانی** [مقاله] // چشم‌انداز ارتباطات فرهنگی، مرداد، شماره ۲۰. - ۱۳۸۲. - ص. ۱۲-۱۸.

۵) آقاسی محمد, شبابی مهرشاد و صفوی حنانه سادات ***عوامل جذابیت شبکه من و تو از منظر دانشجویان*** [مقاله]. - تهران : جامعه پژوهشی فرهنگی، پاییز و زمستان، سال دوم، شماره ۲, ۱۳۹۰. - ص. ۳۵-۵۴.

۶) باقری قاسم ***بررسی تأثیر سیاسی شبکه‌های ماهواره‌ای بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران (مطالعات موردی شبکه BBC و VOA)*** [پایان‌نامه]. - تهران : دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی، بهار, ۱۳۹۰.

۷) تاجیک محمدرضا ***نشانه‌شناسی، نظریه و روش*** [مقاله]. تهران : پژوهشنامه علوم سیاسی، پاییز، شماره ۲۰, ۱۳۸۹. - ص. ۷-۴۰.

۸) تربتی سروناز و نصیریان فضه ***بررسی میزان و عوامل اعتماد شهروندان جوان تهران به تلویزیون بی‌بی‌سی فارسی*** [مقاله]. - تهران : مطالعات رسانه‌ای، تابستان، دوره ۷، شماره ۱۷, ۱۳۹۱. - ص. ۷۹-۸۷.

۹) حسنی رستم‌آبادی مصطفی ***نگرش متخصصان ارتباطات در خصوص نقش تلویزیون بی‌بی‌سی فارسی در جنگ نرم علیه ایران*** [پایان‌نامه]. - تهران : دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی، گروه علوم ارتباطات، کارشناسی ارشد، تابستان, ۱۳۹۲.

۱۰) ریتزر جورج ***نظریه‌های جامعه‌شناسی در دوران معاصر*** [کتاب] / مترجم ثلاثی محسن. - تهران : انتشارات علمی, ۱۳۷۴. - ص. ۹۹۴.

۱۱) زابلی زاده اردشیر ***بی‌بی‌سی فارسی و انتخابات ۸۸ ایران*** [کتاب]. - تهران : خبرگزاری فارس, ۱۳۹۰.

۱۲) ساعی احمد ***مقدمه‌ای بر نظریه و نقد پسااستعماری*** [مقاله]. - تهران : دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، پاییز، شماره ۷۳, ۱۳۸۵. - ص. ۱۳۳-۱۵۴.

۱۳) سعید ادوارد ***فرهنگ و امپریالیسم: بررسی فرهنگی سیاست امپراتوری*** [کتاب] / مترجم افسری اکبر. - تهران : مرکز بین‌المللی گفتگوی تمدن‌ها، توس, ۱۳۸۲. - ص. ۵۴۴.

۱۴) سعیدی روح‌الامین و مقدم فر حمیدرضا ***منابع قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران*** [مقاله] // مطالعات قدرت نرم، پاییز و زمستان، سال چهارم، شماره ۱۱. - ۱۳۹۳. - ص. ۱۰۷-۱۲۶.

۱۵) شهابی محمود و جهانگردی مجتبی ***خاستگاه اجتماعی الگوهای استفاده از تلویزیون‌های ماهواره‌ای فارسی‌زبان در میان مخاطبان (تهرانی)*** [مقاله]. - تهران : تحقیقات فرهنگی ایران، تابستان، شماره ۲, ۱۳۸۷. - ص. ۲۳-۵۶.

۱۶) عباسی مجید و نوروزی فیروز رسول ***نقش رسانه‌ها در توسعه هنجارهای حقوق بشر در عصر جهانی‌شدن*** [مقاله]. - تهران : علوم خبری، شماره ۲۷, ۱۳۹۷. - ص. ۴۹-۶۶.

۱۷) علیزاده عبدالرحمن و زردار زرین ***عوامل مؤثر بر تماشای شبکه ماهواره‌ای من و تو توسط جوانان*** [مقاله]. - تهران : مطالعات رسانه‌های نوین، زمستان، شماره ۱۲, ۱۳۹۶. - ص. ۳۱-۶۵.

۱۸) قزلسفلی محمدتقی و میرخشخو سیده آمنه ***اسلام رسانه‌ای، رویکرد رسانه‌ها به اسلام در چارچوب نظریه پسااستعماری ادوارد سعید*** [مقاله]. - تهران : رسانه، تابستان، شماره ۸۲, ۱۳۸۹. - ص. ۵-۲۰.

۱۹) لاتوش سرژ ***غربی سازی جهان*** [کتاب] / مترجم مشتاق صفت فرهاد. - تهران : سمت, ۱۳۷۹. - ص. ۱۸۸.

۲۰) محبوبی قربانعلی, ارمغان زینت و اکرمی طه ***تحلیل برنامه‌های شبکه تلویزیونی من و تو و تکنیک‌های ارتباطی بکار گرفته‌شده در اتاق پیام*** [مقاله]. - تهران : مطالعات عملیات روانی، زمستان، شماره ۳۸, ۱۳۹۲. - ص. ۲۵-۴۰.

۲۱) محسنیان راد مهدی ***بازخوانی نخستین پژوهش ایرانی درباره برنامه‌های ماهواره‌ای تلویزیون از آسیا*** [مقاله]. - تهران : پژوهش‌های ارتباطی، تابستان و پاییز، شماره‌های ۳۰ و ۳۱, ۱۳۸۱. - ص. ۲۷۸-۳۱۲.

۲۲) محمدخانی ملکوه محمد بررسی ***ساختار و محتوای برنامه‌های شبکه تلویزیونی ماهواره‌ای بی‌بی‌سی فارسی*** [کتاب]. - تهران : پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات, ۱۳۹۰. - ص. ۳۲۶.

۲۳) محمدی محمود ***اسلام‌گرایی: گفتمان مقاومت*** [مقاله] تهران: جامعه‌شناسی تاریخی، دوره پنجم، شماره ۲, ۱۳۹۲. ص ۷۱-۹۲.

۲۴) مهدی زاده سید محمد و علیزاده عبدالرحمن ***مقایسه برساخت رسانه‌ای منازعه سوریه در اخبار تلویزیونی صداوسیما ج.ا.ا و بی‌بی‌سی فارسی*** [مقاله]. - تهران : علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی، زمستان، شماره ۶۳, ۱۳۹۲. - ص. ۳۳-۸۰.

۲۵) ناطق پور مهدی و واعظ مهدی ***تأثیر سیاست خارجی انگلستان بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران*** [مقاله] // سیاست دفاعی، تابستان، شماره ۹۵. - ۱۳۹۵. - ص. ۱۰۸-۷۳.

۲۶) نائینی علی‌محمد, سعدی محمدعلی و نوروزی روح اله ***عملیات روانی بی‌بی‌سی فارسی با مضمون تحریم‌های اقتصادی علیه ایران*** [مقاله]. - تهران : مدیریت بحران و وضعیت اضطراری، تابستان، شماره ۳۲, ۱۳۹۶. - ص. ۸۳-۱۱۲.

۲۷) نصر الهی اکبر ***راهنمای پوشش خبری در رسانه‌ها*** [کتاب]. - تهران : خبرگزاری فارس, ۱۳۹۳. - ص. ۴۶۸.

۲۸) نصر الهی اکبر و سلطانی پور سمانه ***بررسی مقایسه‌ای بی‌طرفی در انتشار اخبار ایران در شبکه‌های بی‌بی‌سی فارسی، من و تو، تلویزیون سراسری و شبکه خبر ایران*** [مقاله]. - تهران : فصلنامه فرهنگ ارتباطات، بهار ۱۳۹۱ - شماره ۵, ۱۳۹۱. - ص. ۱۰۷-۱۳۶.

۲۹) نیک ملکی محمد, مجیدی حسن و خانی ملکوه محمد ***تأثیر شبکه‌های ماهواره‌ای بر فرهنگ سیاسی*** [مقاله]. - تهران : مطالعات ملی، تابستان، شماره ۶۲, ۱۳۹۴. - ص. ۹۵-۱۱۲.

۳۰) وبستر فرانک ***نظریه‌های جامعه اطلاعاتی*** [کتاب] / مترجم قدیمی اسماعیل. - تهران : نشر بین‌الملل (دفتر تبلیغات اسلامی), ۱۳۹۰. - ص. ۵۵۸.

۳۱) ویندال سون, سیگنایزر بنو و اولسون جین تی ***کاربرد نظریه‌های ارتباطات*** [کتاب] / مترجم دهقان علیرضا. - تهران : مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ای, ۱۳۷۶. - ص. ۳۵۳.

۳۲) هینس جف دین، ***جهانی‌شدن و جهان سوم*** [کتاب] / مترجم کیانی داود. - تهران : بازتاب اندیشه, ۱۳۸۱.

۳۳) یارمحمدی حمیدرضا و احمدی حاجی محمد ***مطالعه جهت‌گیری و نحوه پوشش اخبار بحران داعش در سایت‌های ایرنا، بی‌بی‌سی فارسی و صدای آمریکا*** [مقاله]. - تهران : مطالعات جامعه‌شناسی، تابستان، شماره ۲۷, ۱۳۹۴. - ص. ۸۱-۱۰۰.

منابع انگلیسی:

34) Attride-Stirling Jennifer ***Thematic networks: an analytic tool forqualitative research*** [Journal]. - London : Sage Publications, 2001. - pp. 385-405 .

35) Berenkoetter Felix and Williams Michael J ***Power in World Politics*** [Article]. - London : Routledge, 2007. - pp. 1-22.

36) Cassese Antonio ***Self-Determination of People: A Legal Reappraisal*** [Book]. - Cambridge : Cambridge University Press, 1950.

37) Deoring James W and Rogers E. M ***Agenda-setting. Thousand Oaks (Communication Concepts)*** [Book]. - California : Sage Publications, 1996. - p. 152.

38) Nye Joseph S ***Power in the Global Information Age: From Realism to Globalization*** [Book]. - London : Routledge, 2004. - Vol. 1 : p. 240.

39) Selznick Barbara J ***Global Television: Co-producing Culture (Emerging Media: History, Theory, Narrative Series)*** [Article]. - Philadalphia : Temple University Press, 2008. - p. 210.

40) World Economic Forum ***The Global Competitiveness Report 2017–2018 is published by the World Economic Forum*** within the framework of the System Initiative on Shaping the Future.The Report and an interactive data platform are available at www.weforum.org/gcr [Book] / ed. Schwab Klaus. - Columbia : Columbia University, 2017–2018. - p. 393.

منابع اینترنتی:

41) ***softpower30*** [Online] 31 May softpower30 2019 .https://softpower30.com/country/united-kingdom./

42) New York Times New York Times [Online]. - February 20, 2002. - https://www.nytimes.com/2002/02/20/world/***nation-challenged-hearts-minds-bush-will-keep-wartime-operation-promoting***.html.

۴۳) ***بی‌بی‌سی فارسی*** [درون‌خطی] https://www.bbc.com/persian/

۴۴) ***شبکه من و تو*** [درون‌خطی] https://www.manototv.com/video/